LIETUVOS RADIJAS IR TELEVIZIJA

TARNYBINIS
2

radijo biuletenis

6-10-1990

"Amerikos balsas" Pranešimai

/sausio 9 - 18.30/

Pasaulio naujienų agentūros praneša, kad į Vilnių parengti dirvos Generalinio Sekretoriaus Gorbačiovo vizitui atvyko aukšto rango Sovietų Sąjungos Komunistų partijos delegacija. Delegacijos vadovas, TSKP CK Politbiuro narys Vadimas Medvedevas, vakar susitikęs su grupe Lietuvos komunistų ir darbininkų, pasakė, kad LKP sprendimas atsiskirti yra nepasitikėjimo sąjunginei partinei organizacijai pareiškimas. TSKP CK Politbiuro narys Aleksandras Jakovlevas radijo interviu pareiškė, jog Lietuvos komunistai nepagalvojo apie pasekmes, kurias jų atsiskyrimas gali sukelti kitose sąjunginėse respublikose.

x

/sausio 10 - 6.15/

Medvedevui vakar Vilniuje susitikus su miniomis žmonių, jam buvo pasakyta, kad Lietuva siekia nepriklausomybės, o jis atsakė, kad visiškas atsiskyrimas nebus leistas.

Lietuvos AT paskelbė daugiapartinę sistemą, ir šalis dabar ruošiasi laisviems rinkimams. Maža to, Lietuvos Komunistų partija pasiskelbė nepriklausoma nuo partijos struktūros Maskvoje. Manoma, kad Lietuvon atvykęs Gorbačiovas bandys panaudoti savo įtaką ir Lietuvos komunistus įtikinti keisti kursą.

Vakarų žinių šaltiniai nurodo, kad LPS Gorbačiovo apsilankymo metu organizuoja masinius mitingus, tuo tarpu LKP vadovas, neįvardytas, ragina žmones laikytis ramiai ir neiti į gatves.

LPS skelbia, kad Lietuvos-Sovietų santykius ateityje turėtų nustatyti 1920 metų Lietuvos ir sovietinės Rusijos sutartis. Maskva tuomet pripažino Lietuvos nepriklausomybę ir visiems laikams atsisakė pretenzijų į Lietuvos teritoriją.

x

"Laisvosios Europos"
radijas
/sausio 9 - 19.00/

Lietuvos tautinio jaunimo sąjunga "Jaunoji Lietuva" tokiu atsišaukimu kreipiasi į tautą:

"1990 metų pradžioje Lietuvos komunistus vizituos aukšti Maskvos pareigūnai. Postūmis vizitui buvo neaiški politinė padėtis Lietuvos partinėje organizacijoje. Aukštosios TSRS vadovybės apsilankymas okupuotoje Lietuvoje bus pirmasis per 50 okupacijos metų. Vizito politinė ir simbolinė reikšmė, be abejonės, didelė. Atrodo, Maskva sieks pasauliui pademonstruoti TSRS nuosavybės teisę į Lietuvą ir lietuvius. Politinė vizito sėkmė priklausys nuo to, kaip pati lietuvių tauta sutiks Maskvos emisarus.

Lietuvos tautinio jaunimo sąjunga "Jaunoji Lietuva" Gorbačiovo vizitą Lietuvos komunistų atžvilgiu laiko partijos vidaus reikalu, tačiau Lietuvos ir lietuvių tautos atžvilgiu savavališku ir nepageidautinu. Lietuvos tautinio jaunimo sąjunga "Jaunoji Lietuva" ragina boikotuoti būsimą vizitą, demonstruojant visišką abejingumą, vengiant džiaugsmo bei euforijos ir vergiško nuolankumo. Kaip tik šiuo metu privalu atsiminti ir suparasti, jog Lietuvos okupacijos tęstinumą vykdo Gorbačiovo administracija.

Lietuviai, tegul okupantus sutinka tuščios Lietuvos miestų gatvės!

1990 metų sausio 2 diena. Lietuvos tautinio jaunimo sąjunga "Jaunoji Lietuva".

x

"Amerikos balsas"
/sausio 9 - 18.30/

"M.Gorbačiovo vizitui Lietuvoje artėjant"

Laukiant Sovietų vadovo Michailo Gorbačiovo rytoj atvykstant į Vilnių, Lietuvoje jau lankosi aukšto

rengo Sovietų Sąjungos Komunistų partijos delegacija su ideologijos viršininku Vadimu Medvedevu priešakyje. Kaip pranešama Amerikos spaudoje, vakar atvykęs į Vilnių Medvedevas pareiškė, kad LKP sprendimas pasiskelbti savarankiška partija buvo smūgis pertvarkai kritišku momentu. Šiandien Medvedevas lankėsi Kaišiadoryse ir Kaune.

Sovietų vadovo Gorbačiovo vizito metu rengiamos bent dvi manifestacijos. Plačiau apie tai praneša Linas Rimkus.

Sovietų vadovo Gorbačiovo vizito proga Vilniuje rengiamos dvi manifestacijos. Rytoj, trečiadienį, 13 valandą Sąjūdžio Vilniaus miesto taryba rengia vienos valandos mitingą Katedros aikštėje. Ketvirtadienį pagrindinę manifestaciją rengia praėjusį savaitgalį Sąjūdžio Seimo sesijos metu sudarytas organizacinis komitetas. 16 valandą demonstracija-mitingas Katedros aikštėje ir jos prieigose. 17 valandą visi Lietuvos gyventojai kviečiami 15 minučių tyliai susikaupti vienai minčiai: esame laisvi žmonės, atkursime laisvą Lietuvą. Baigiantis šiam renginiui turėtų skambėti bažnyčių varpai, bus sugiedotas Lietuvos himnas, kitos giesmės. 17 val. 30 min. iškilmingos mišios Vilniaus Katedroje.

Vakar vakare telefonu susisiekėme su Sąjūdžio Seimo tarybos pirmininku Vytautu Landsbergiu, kuris išreiškė mintį, kad pamaldos bus surengtos ir kitose Lietuvos bažnyčiose, į kurias žmonės galėtų ateiti patriotinėmis procesijomis. Jis taip pat paragino žmones demonstracijų metu laikytis teikingai.

Landsbergis:

- Tikimės, kad žmonės ateis su vėliavomis, su plakatais. Norime, kad tie plakatai nebūtų užgaulūs, nebūtų iššaukiantys, kadangi turime mandagiai bendrauti su galingos kaimyninės šalies vadovu, bet

kartu ir tvirtai išreiškiantys mūsų nusistatymą ir valią.

Pasak Sąjūdžio šaltinių, laukiama Vilniuje susirenkant arti vieno milijono žmonių iš visos Lietuvos. Žmonės kviečiami atvykti su savo miestų herbais, vėliavomis, šūkiais ir telktis prie Aukščiausiosios Tarybos, Sporto rūmų ir Katedros aikštėje.

Sąjūdžio Seimo tarybos pirmininkas Landsbergis taip pat pasakė, jog vakar transliacijai per Lietuvos televiziją buvo paruošti du pareiškimai - kreipimaisi, tačiau nebuvo leista transliuoti. Tai Sąjūdžio Seimo tarybos pareiškimas, kurį skaito Vytautas Landsbergis:

- Į Lietuvą atvyksta TSRS vadovas, TSRS Aukščiausiosios Tarybos pirmininkas Michailas Gorbačiovas. Mes tikimės, kad vizito metu geros valios žmonės dar kartą patvirtins savo ryžtingą apsisprendimą taikiu konstituciniu keliu atkurti laisvą demokratinę ir nepriklausomą Lietuvos valstybę, draugiškai bendraujančią su Tarybų Sąjunga ir kitomis kaimyninėmis valstybėmis. Kartu pareiškiame: jokia politinė partija pati viena negali atstovauti Lietuvos interesų. Pasitikime garbingąjį svečią taikingomis manifestacijomis. Jų devizas - laisvę ir nepriklausomybę Lietuvai. Tegul mus vienija ryžtas, rimtis ir susikaupimas.

Antras pareiškimas - kreipimasis į Lietuvos žmones, kurį pasirašė Seimo tarybos pirmininkas Landsbergis, buvo įteiktas "Lietuvos ryto" laikraščiui.

Landsbergis:

- 1990 metų sausio 10 dieną į Lietuvą ruošiasi atvykti Michailas Gorbačiovas ir kiti TSKP CK nariai. Atvykstama partiniais reikalais - tartis su savarankiška LKP. Tačiau mums yra svarbūs valstybės reikalai. Todėl privalome priminti ir kelti svarbiausią - Lietuvos valstybės atkūrimo klausimą. Michailą Gorba-

čiovą turėtume sutikti ne kaip TSKP Generalinį Sekretorių, bet kaip Tarybų Sąjungos vadovą, TSRS Aukščiausiosios Tarybos pirmininką. Kviečiame išeiti į gatves su šūkiu "Laisvę Lietuvai" ir perduoti šiuos reikalavimus kaimyninės šalies prezidentui:

1. Pasmerkti 1940 metų birželio 15 dieną įvykdytą agresiją prieš nepriklausomą Lietuvos valstybę ir jos prievartinį neteisėtą prijungimą prie TSRS.

2. Išvesti iš Lietuvos jai nepriimtiną TSRS kariuomenę. Šį reikalavimą pasirašė pusantro milijono Lietuvos gyventojų.

3. Dar kartą, sekant Lenino pavyzdžiu, visiems laikams atsisakyti nuo visų pretenzijų į Lietuvos tautą, teritoriją ir valstybinį suverenitetą.

Pasak Vytauto Landsbergio, sprendimo netransliuoti paruoštą medžiagą aplinkybės, kaip teko sužinoti, tokios. Televizijos komiteto pirmininkas Domas Šniukas suabejojęs, ar dėl manifestacijos viskas yra sutarta su miesto valdžia. Vytautas Landsbergis pasakė, jog vakar Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo posėdyje Vykdomojo komiteto pirmininkas Vileikis davęs žodinį leidimą, tačiau Sąjūdžio atstovai nebegalėję surasti telefonu Televizijos komiteto pirmininko, kad su juo galutinai būtų galima išsiaiškinti. Landsbergio žodžiais tariant, neaišku, ar jis sprendimą padaręs grynai savo nuožiūra, ar kas nors taip patarė ar nurodė.

Šiandien Sąjūdžio būstinėj lankėsi du aukšto rango Lietuvos Komunistų partijos atstovai - antrasis sekretorius Vladimiras Beriozovas ir sekretorius ideologiniams reikalams Justas Paleckis. Tarėsi su organizacinio komiteto nariais. Sąjūdžio informacijos agentūros korespondento Rimanto Kanapienio užklaustas, organizacinio komiteto pirmininkas Kazimieras Motieka plačiau papasakojo apie šį susitikimą.

Motiekai:

- Boriozovas ir gerbiamas Paleckis atvyko čia neplanuotai, kadangi iš tikrųjų laiko labai nedaug iki būsimo vizito, pasiterti ruošiama mūsų Sąjūdžio Seimo, o taip pat Sąjūdžio Seimo tarybos ir Vilniaus miesto tarybos, iniciatyva 10 ir 11 dienomis demonstracija ir mitingais. Jie truputį yra sunerimę dėl to, kad šitie mitingai neišsilietų į labai plačius vandenis ir kad ryšium su tuo neatsirastų kokių nors nepageidautinų veiksmų iš dalyvaujančiųjų pusės. Be to, sako, kad reikėtų daugiau draugiškumo Gorbačiovui parodyti ir pan., nes juos pasiekusios žinios apie tai, kad mes labai kategoriškai norime ir kad lyg tai tą dieną mūsų iniciatyva norima paskelbti, kad Lietuva paskelbs nepriklausomybę ir pan. Tiesiog norėjo smulkiau pasidomauti, kaip mes šitą dalyką ruošiamės atlikti. Tuo labiau, kad mes vakar jau buvome įkalbėję į videojuostą televizijoje savo kreipimąsi į Respublikos gyventojus. Mes norėjome paaiškinti šitų renginių prasmę, reikšmę ir pagrindinį devizą, kad - Lietuvai laisvę ir Lietuvos valstybei nepriklausomybę. Ir kaip tas turėtų atrodyti. Labai kvietėme laikytis tvarkos, drausmės. Aš savo pasisakyme net buvau paminėjęs, kad į kiekvieną viešosios tvarkos pažeidimą demonstracijos dalyviai žiūrėtų kaip į provokaciją, nukreiptą prieš Lietuvos nepriklausomybę. Prašėme, kad jeigu jaus, kad bręsta koks tai viešosios tvarkos pažeidimas, kad jis iš karto, jau užuomazgoje, būtų likviduotas. Aš nesakau, kad smurtu, fizine jėga, bet viską padaryti taip, kad tokių dalykų nebūtų. Aš tikrai tikiu mūsų žmonėmis, kad šito nebus, kadangi jau šimtai tūkstančių anksčiau jau buvo susirinkę ir Vingio parke, ir pan. Pas mus net medelio nulaužto anksčiau nebūdavo. Taip turėtų būti ir šiandieną. Pagrindinis devizas yra - nepriklausomybė Lietuvai.

Mes paaiškinome, suprato gerbiamas Beriozovas ir Paleckis, ir šiandieną mes išeinam į televiziją. Per Lietuvos televizijos ekraną papasakosime žmonėms apie tuos renginius. Ta pačia proga dar kartą mes labai norim padėkoti užsienio radijui. Kadangi vakar neišėjom į televiziją, tai užsienio radijas mums padėjo ir jau žmonės Lietuvoje labai plačiai žino, kas čia turi įvykti. Bet mes norim truputį daugiau ir detaliau papasakoti apie tą visą scenarijų, apie viską, kas bus.

x

"Laisvosios Europos"
radijas
/sausio 9 - 19.00/

Šį rytą paklausėme Kazimierą Motieką, kaip jis vertina Lietuvos televizijos nutarimą pirmadienį netransliuoti Sąjūdžio įrašo.

Motieka:

- Žinot, aš kol kas jokių vertinimų neduodu, nes ten programų direktorius, kaip jis vadinamas, yra grynai priklausomas nuo televizijos vadovybės. Su televizijos vadovu Šniukų buvo susitarta. Tarėsi patys televizijos darbuotojai, tarėsi korespondentė Baužytė, ir ji buvo susitarusi su juo. Bet Šniukas staiga išvažiavo į Lenkiją. Oficialiai mums pranešė šitaip: negalima leisti to įrašo, kadangi nėra oficialaus leidimo iš Vilniaus miesto vykdomojo komiteto. Kadangi viskas yra daroma labai skubiai, su pirmininku Vileikiu buvome susitarę, Vileikis sakė, kad viskas tvarkoj, leidimą tikrai gausit, o šiandien iš ryto mes nunešim jam formalų popierių. Aš manau, kad mes šiandien visvien šitą dalyką prastumsim, nes jeigu tik tas bus kliūtimi, tai mes šiandien patys įsitikinsim.

x

"Laisvosios Europos"
radijas
/sausio 9 - 19.00/

Pirmadienį į Lietuvą atvyko keliolika aukštų Maskvos pareigūnų, kurių tikslas parengti dirvą pačio vyriausiojo vizitui. TSKP ideologijos viršininkas Medvedevas tuoj pat ėmėsi darbo - gėdinti ir smerkti Lietuvos komunistus už Gorbačiovo reformų žlugdymą. Kaip pranešė Roiterio korespondentas, "Žalgirio" stiklių gamykloje Medvedevas aiškino darbininkams, jog LKP sprendimas atsiskirti nuo Maskvos - tai smūgis Sąjungos Komunistų partijos vienybei, naujos federacijos kūrimui ir visai pertvarkai kaip tik kritiškiausiu momentu. Nepriklausomos partijos sukūrimą galima vertinti kaip nepasitikėjimo parodymą visai Tarybų Sąjungos Komunistų partijai, sakė Medvedevas.

Anglų korespondentas pažymi, kad tokio pykčio protrūkis gana netikėtas, nes pastaruoju metu iš Kremliaus skambėjo gana nuosaikūs įspėjimai Lietuvos komunistams. Maskva, žinoma, ne juokais susirūpinusi, nes LKP sprendime ji įžvelgia galimą posūkį visos Respublikos atsiskyrimo link. O jeigu ir kitos respublikos paseks Lietuvos pavyzdžiu?

Pirmadienį per Maskvos radiją kitas Politbiuro narys Jakovlevas kaip tik užsiminė, jog kitų 14 respublikų komunistai irgi gali panorėti atsiskirti nuo Maskvos. Medvedevas ragino Lietuvos komunistus nusileisti. Pasak jo, niekas nenusistatęs prieš nepriklausomybę, bet jos siekti reikia kartu su TSKP.

Gorbačiovas jau anksčiau pasmerkė LKP atsiskyrimą, kaltindamas komunistus nuolaidžiavimu separatistams. Bet, Roiterio žiniomis, jis pažadėjęs nesikišti, jei suskilusi LKP laikysis savo sprendimų. Korespondentas pažymi, jog Gorbačiovo rūpesčiai, užgulę

ji nuo pat reformų pradžios 1985 metais, vis didėja. Tautų neramumai šalies pietuose taip pat įgavo naują pobūdį. Kalnų Karabache praeitą savaitę susprogdinti du tiltai, dėl ko dar pasunkėjo šios srities aprūpinimas. Azerbaidžaniečiai jau reikalauja atviros sienos su Iranu ir galimybės susijungti su ten gyvenančiais milijonais to paties tikėjimo tautiečių. Į Maskvą atskubėjo Irano delegacija.

x

"Laisvosios Europos" radijas /sausio 9 - 19.00/

"Londono "Taims" apie Gorbačiovo vizitą į Lietuvą"

"TSRS vadovas Gorbačiovas atvyksta į Vilnių, Lietuvos TSR sostinę. Beje, tokio oficialaus Lietuvos pavadinimo dienos tikriausiai jau suskaičiuotos", - savo vedamajame teigia Londono dienraštis "Taims".- Įdomu, kas pasiūlė mintį, kad Gorbačiovas turėtų keliauti į Vilnių? Jei jis pats, tai toks sprendimas rodo jo politinę drąsą ar net riziką. Pereitą mėnesį TSKP CK paskelbė pareiškimą, kuriame tik nurodoma, kad plenumas siūlo TSKP Generaliniam Sekretoriui vykti į Lietuvą. Kelionė į Vilnių Gorbačiovui gali būti užnuodyto vyno taurė, nes, siekdamas išsaugoti savo ir partijos autoritetą, Vilniuje jis turės parodyti savo visus politinius sugebėjimus."

Londono dienraštis primena, kad, siekdama politiškai išsilaikyti, Lietuvos Kompartija savo XX suvažiavime didele balsų dauguma nutarė atsiskirti nuo TSKP ir savo svarbiausiu tikslu paskelbė nepriklausomos demokratiškos Lietuvos valstybės kūrimą. Praėjus penkioms dienoms po tokio Lietuvos komunistų nutarimo, Gorbačiovas sušaukė skubų TSKP CK posėdį padėčiai Lietuvoje aptarti. Savo pranešime Gorbačiovas iš vadovo pozicijų apžvelgė partijai iškilusią dilemą, bet nepateikė jos galimo sprendimo. Kai kas manė,

kad Gorbačiovas sutiks su lietuvių nuterimu, bet tokia nuomonė pasirodė esanti klaidinga. Klydo ir tie, kurie manė, kad prieš Vilnių Kremlius imsis griežtos politikos ir ypatingų priemonių. Bet juk aišku, kad jėga prinesta valdžia yra silpna. Tad Gorbačiovui, matyt, nieko kito neliko daryti, kaip vykti į Vilnių, teigia "Taims".

Pasak praeitą savaitę Maskvoje su Gorbačiovu besitarusios lietuvių delegacijos, tarybinis vadovas jau susitaikė su Lietuvos komunistų sprendimu. Jei iš tikrųjų tokia Gorbačiovo nuomonė, tai konservatyvūs TSKP nariai ją vertins kaip nuostolingą pralaimėjimą ir kartu kaip paneigimą pareiškimo, kuriuo Gorbačiovas neseniai reikalavo išsaugoti Kompartijos vienybę. Pragmatiškas Gorbačiovas tikriausiai galvojo, kad jei nėra vilties įtikinti lietuvius persvarstyti savo sprendimą, tai geriau su juo iš karto sutikti, ir tai padaryti dar Maskvoje, o ne Vilniuje. Ateičiai palikti tik kai kurių klausimų svarstymą. Gorbačiovui reikia laiko. Jei jam pavyktų lietuvius įtikinti formaliai neįtvirtinti Respublikos Kompartijos atsiskyrimo nuo TSKP ir neatsiskirti nuo TSRS iki XXVIII TSKP suvažiavimo rudenį, tai jam gal pasisektų patrauklesnėje šviesoje pateikti Lietuvai, Estijai, Latvijai ir kitoms nepriklausomybės siekiančioms respublikoms federalizmo idėją.

Gorbačiovas į Vilnių vešis nedidelį meduolį ir silpną rykštę. Gorbačiovo meduolis - nauja tarybinė federacija, kurioje Pabaltijo respublikos galbūt, be ekonomikos savarankumo, gautų didesnę politikos nepriklausomybę bei leidimą atidaryti savo konsulatus užsienyje. Gorbačiovo rykštė lietuviams - ekonomikos suvaržymai. Juk ne atsitiktinai gruodžio plenume Gorbačiovas pažymėjo, kad Lietuva iš Sąjungos gauna beveik visas žaliavas ir energiją. Pasak Londono dienraščio, ekonomikos rykštė turėtų du galus, nes Pabaltijo respublikos sąjunginiu nastu pagamina didelę

dalį eksportuojamų prekių. Ir todėl Gorbačiovas tikriausiai nemėgins badu numarinti žąsį, dedančią aukso kiaušinius.

Lietuvos Kompartija, be abejo, teigs, kad jei atsisakytų savo nepriklausomybės, tai per vasario mėnesio rinkimus ją sutriuškintų Sąjūdžio opozicija. Gorbačiovas ragins Lietuvos komunistus pertvarkos labui daryti kai kurias nuolaidas, kad per sausio mėnesio pabaigoje numatomą TSKP CK posėdį jie galėtų padaryti teigiamą pareiškimą apie savo kelionę į Vilnių. Gorbačiovo nesėkme Vilniuje, žinoma, skubėtų pasinaudoti konservatoriai. Tad Gorbačiovo ir visos Tarybų Sąjungos ateitį gali nulemti lietuviai, pažymi "Taims".

x

"Laisvosios Europos" radijas
/sausio 9 - 19.00/

"Vakarų žinių agentūros ir spauda apie Lietuvą"

Agentūra JUPI, pranešdama apie pirmadienį į Vilnių atvykusius pirmuosius Maskvos svečius pažymi, kad jų vadovas Politbiuro narys Medvedevas čia lankosi jau antrą kartą per 6 savaites. Lietuva pasirengusi Gorbačiovo, TSKP Politbiuro ir CK narių atvykimui, rašo JUPI ir teigia, kad Gorbačiovas praeitą savaitę susitikime su Lietuvos komunistų vadovais Maskvoje atrodė ieškąs kompromisų.

Roiteris skelbia, kad Medvedevas vadovauja 40-ties asmenų delegacijai Vilniuje, ir jo pirmieji pareiškimai pirmadienį nesiderina su tarybinės vadovybės praeitą savaitę parodytais mostais siekti taikos su suskilusia Respublikos partija. Kalbėdamas "Žalgirio" staklių gamykloje, Medvedevas sakė, kad Lietuvos komunistų daugumos nutarimas sudaryti savarankišką partiją paliečia visus tarybinio gyvenimo požiūrius,

ir tai galima suprasti tik kaip nepasitikėjimo pareiškimą tarybinei Kompartijai ir jos persitvarkymo pozicijai. Medvedevo pastabos tikriausiai sukels ginčą Lietuvoje, kuri meta patį rimčiausią politinį iššūkį Gorbačiovo autoritetui.

Agentūros Asošieited pres korespondentas praneša, kad Medvedevas pirmadienį Vilniaus darbininkams kalbėjęs, jog Lietuvos komunistų atsiskyrimas nuo Maskvos - smūgis Gorbačiovo pertvarkos programai pačiu kritiškiausiu metu. Kremlius aiškiai labai susirūpinęs, kad visa tarybinė imperija galėtų suirti, jei kitos respublikos pasektų drąsiu Lietuvos ėjimu. Medvedevas paragino Lietuvos komunistus nusileisti sakydamas: niekas nėra nusiteikęs prieš nepriklausomybę, bet tegul tai būna drauge su tarybine Kompartija.

Vakarų Vokietijos spaudos tarnyba DPA skelbia: demonstracijomis, pamaldomis ir varpų skambinimu visuose Lietuvos miestuose šią savaitę besilankant tarybiniam valstybės ir partijos vadovui Gorbačiovui bus pabrėžiamas savarankumo noras. Lietuvos laikraščiai antradienį paskelbė Sąjūdžio raginimą sutikti Gorbačiovą kaip valstybės, bet ne kaip partijos vadovą. Tarybų Sąjungos istorijoje Gorbačiovas yra pirmasis valstybės bei partijos vadovas, kuris atvyksta Lietuvon su oficialiu vizitu, pažymi DPA.

Briuselio dienraštis "Le suar" rašo: Ši Pabaltijo respublika nėra už tarybinių sienų, bet sutikimas, kuris laukia Gorbačiovo Vilniuje, bus tikrai daug mažiau šiltas, negu tas, kurį jis patyrė Paryžiuje, Bonoje ir net Vašingtone. Belgų laikraštis tęsia: iš karto kyla didysis klausimas, ar Lietuvos, Latvijos ir Estijos nepriklausomybės sieikius Kremlius yra pasirengęs gerbti pakantos ir nesikišimo principu, kurių jis laikosi atsiskiriančių nuo komunizmo, ar net imperijos, Rytų Europos šalių atžvilgiu? "Le suar"

daro išvadą: Lietuvos apsisprendimas turės daug reikšmės ateities santykiams tarp centro ir daugelio sąjunginių respublikų.

Atsp. 23 egz.
Išsiųsta asmeniškai
D - P

LIETUVOS RADIJAS IR TELEVIZIJA

TARNYBINIS
2

radijo biuletenis

1990-01-01

"Amerikos balsas" Pranešimai
/sausio 10 - 18.30/

Vilniuje šiandien tūkstančiai žmonių dalyvavo demonstracijoje už nepriklausomybę Lietuvai. Taikinga demonstracija suruošta Sovietų vadovo Gorbačiovo numatyto vizito Lietuvoje išvakarėse. Manifestacija vyko LPS iniciatyva. Lietuvos Komunistų partijos atstovai pareiškė nuogąstavimą demonstracijos atžvilgiu. Sąjūdžio atstovai ragino piliečius savo pažiūras išreikšti taikingai, be užgauliojimų. Vakarų žinių agentūros praneša, kad mitinge dalyvavo apie 20.000 žmonių, tačiau organizatorių apskaičiavimu, minia siekė apie 50.000 manifestantų.

Sovietų vadovas Gorbačiovas į Lietuvą atvyksta ryšium su LKP nutarimu atskirti savo partiją nuo Maskvos. Gorbačiovas, kaip manoma, bandys Lietuvos komunistus įtikinti, kad šie pakeistų savo sprendimą.

x

"Laisvosios Europos"
radijas
/sausio 10 - 19.00/

Mažiausiai 15.000 žmanių šiandien su tautinėmis vėliavomis ir plakatais demonstravo Katedros aikštėje Vilniuje. LPS Sąjūdžio atstovas sakė telefonu "Laisvosios Europos" radijui, kad demonstrantai reikalavo atitraukti Tarybinę kariuomenę iš Lietuvos. Pranešta, kad demonstracija trukusi apie valandą.

Rytoj į Vilnių turėtų atvykti Generalinis Sekretorius Gorbačiovas, kuris vietoje nori susipažinti su padėtimi, atvedusia prie LKP sprendimo atsi-

skirti nuo Tarybų Sąjungos Kompartijos. Gorbačiovos išreiškė nepasitenkinimą tokiu Lietuvos komunistų sprendimu.

Sąjūdis paragino Lietuvos gyventojus rytoj apie 15 val. vėl susirinkti Katedros aikštėje Vilniuje ir oriu mitingu pasmerkti Lietuvos okupavimą 1940 metais bei reikalauti Tarybinės kariuomenės atitraukimo iš Lietuvos.

x

"Amerikos balsas" /sausio 10 - 18.30/ — "Apie Vilniuje įvykusią demonstraciją"

Informuoja SIA korespondentas Rimantas Kanapienis.

Šiandien 13 valandą į Vilniaus Sąjūdžio organizuotą mitingą Katedros aikštėje Michailo Gorbačiovo vizito proga susirinko apie 40-50 tūkstančių žmonių. Mitingą vedė Vilniaus Sąjūdžio tarybos pirmininkas profesorius Aloyzas Sakalas.

Virš žmonių galvų plaikstosi trispalvės, matosi Latvijos ir Estijos nacionalinės vėliavos. Matyti lozungai: "Laisvė Lietuvai", "Laisve, tu už gyvybę brangesnė", "Mūsų siekis - nepriklausoma valstybė", taip pat plakatai su užrašais "1920 liepos 12", su Lietuvos ir TSRS valstybinėmis vėliavomis. Taip pat matosi plakatai rusų kalba, kuriuose užrašyta: SSSR privalo vykdyti 1920 metų Taikos sutartį su Lietuva", "Mes už nepriklausomą Lietuvą", "Laisvę ir nepriklausomybę Lietuvai", "Lietuvos Komunistų partijai - taip, bolševizmui - ne", "Nedelsiant nutraukti Lietuvos okupaciją" ir kt.

Tribūnoje - Sąjūdžio lyderiai ir etninių mažumų atstovai. Iš tribūnos kalbas pasakė: Vilniaus Sąjūdžio tarybos pirmininkas profesorius Aloyzas Sakalas, rašytojas Kazys Saja, Vilniaus universiteto profeso-

rius Valerijus Čekmonas, mokslų daktaras Albertas Zaletorius, gydytojas Medardas Čiobotas, istorikas Liudas Truska, Seimo deputatas Petras Vaitiekūnas, Seimo tarybos narys Kazimieras Motieka ir kiti.

Petras Vaitiekūnas pasakė:

- Čia susirinkome ne prašyti ir ne reikalauti. Mes niekam nieko neskolingi. Mes susirinkome tam, kad prieš viso pasaulio žurnalistus pademonstruotume nepalaužiamą lietuvių tautos valią ir ryžtą pasiekti Lietuvos laisvę ir Lietuvos nepriklausomybę. Laisvės mums niekas negali duoti, padovanoti ar atvežti, laisvais tampama, ir mūsų tikslas yra lietuvių tautos nepriklausomybė. Mes Lietuvoje pasiekėme politinio demokratinio proceso stabilumą. Pasiekėme, panaikindami 6 Konstitucijos straipsnį, atskirdami Lietuvos Komunistų partiją nuo Tarybų Sąjungos Komunistų partijos, atkurdami ir įteisindami daugpartinę sistemą. Kiekvienas iš šių žingsnių Lietuvoje politinį stabilumą padidino. Sekantis, ir pats svarbiausias, žingsnis - atskyrimas Lietuvos Komunistų partijos nuo valdžios. Tas laisvėjimo procesą padarytų negrįžtamą. Instrumentas šiam atskyrimui yra rinkimai į Lietuvos parlamentą, rinkimai į Lietuvos Aukščiausiąją Tarybą. Jie leis mums tai padaryti, nes rinkimai - tai tautos valia, tai tautos apsisprendimo pareiškimas. Rinkimai - tai laisvė, tai nepriklausomybė.

Besibaigiant pietų pertraukai, nuždaug be penkiolikos dvi, mitingas baigėsi. Pasibaigus mitingui, Katedros aikštėje paprašiau atsakyti į keletą klausimų mitingo vedėją ir organizatorių profesorių Aloyzą Sakalą.

Profesoriau, kiek rytoj į manifestaciją susirinks Lietuvos žmonių?

Sakalas:

- Manau, kad 3-4 kartus daugiau negu šiandien, kadangi šiandien buvo daugiau toks Vilniaus mitingas,

ir tai susirinko apie 50.000, turbūt ne mažiau. Galimas dalykas, kad bus ir gerokai daugiau, negu šita mano prognozė.

- Ar jūs tikitės ko nors iš Gorbačiovo vizito į Lietuvą?

Sakalas:

- Aš tikiuosi tik to, kad jis labai gerai susipažins, kad tai, ką mes šnekame apie nepriklausomybę, yra ne ekstremistų saujelės nuomonė, bet visos tautos nuomonė, arba bent jau didelės daugumos lietuvių gyventojų nuomonė, nes, man regis, pateikinėja blogą informaciją jo padėjėjai ir jis ne visai orientuojasi, kas Lietuvoje darosi. Dabar jis pats akivaizdžiai įsitikins, tiesiogiai galės kiekvieno žmogaus paklausti, ko mes iš tikrųjų norime. Pats pamatys, galės pabendrauti su kolektyvais. Taip kad, man atrodo, jis susidarys objektyvią informaciją. Tai mūsų pagrindinis būtų tikslas. Nemanau, kad atvažiavęs šiandien arba rytoj jau išspręs ką nors, bet jo sąmonėj turėtų susidaryti nuomonė, kad tą sprendimą reikėtų padaryti.

Paskiausiomis žiniomis iš Vilniaus, Michailo Gorbačiovo laukiamam atvykstant rytoj apie pietus.

Rytoj Vašingtone 10 val vietos laiku (17 val. Lietuvos laiku) sostinės ir apylinkių lietuviai rengia manifestaciją, reiškiant solidarumą su demonstracijos dalyviais Vilniuje. Jie renkamasi su degančiomis žvakutėmis prie Sovietų Sąjungos ambasados 15-ai minučių tylos. Kanados lietuvių parapijose 19 val. vietos laiku irgi susirenkama su degančiomis žvakutėmis. 19 val. 30 min. aukojamos mišios už nepriklausomą Lietuvą ir už žmones, kurie siekia šio tikslo.

"Amerikos balso" latvių redakcijos žiniomis, rytoj Rygoje irgi numatyta reikšti solidarumą su Lietuvos gyventojais. 16 val. 45 min. numatyta susirinkti prie Nepriklausomybės paminklo su degančiomis žvakutėmis, skambės varpai. 17 val. skelbiamas 15-kos minu-

šių tylą. Kaip pranešama, nutarta pertraukti Latvijos TSR Aukščiausiosios Tarybos sesiją.

x

"Laisvosios Europos" radijas
/sausio 10 - 19.00/

"Lietuvoje ruošiamasi sutikti Gorbačiovą"
/Prie mikrofono Kęstutis Girnius/

Trečiadienį pirmą valandą Katedros aikštėje įvyko Vilniaus miesto Sąjūdžio tarybos surengtas mitingas. Susirinko apie 10 ar 15 tūkstančių žmonių. Mitingą pravedė tarybos pirmininkas profesorius Aloyzas Sakalas. Kalbėtojai pabrėžė, kad demonstracijos tikslas parodyti lietuvių tautos norą atkurti savo nepriklausomą valstybę.

Iš Kauno pranešama, kad kai kurios įmonės, kurios ketino skirti autobusus vežti žmones į rytojaus demonstraciją, gavo nurodymus to nedaryti. Sąjūdžio būstinė gavusi daug palaikančių telegramų iš Latvijos.

Vis dėlto daugiausia dėmesio telkiama Gorbačiovo vizitui ir Sąjūdžio rengiamam mitingui ketvirtadienį. Maskvos nuostata Lietuvos Kompartijos atžvilgiu lyg ir pradėjo svyruoti. Maskvos radijas pranešė, kad vėliau šį mėnesį įvyks TSKP CK plenumas, kuris svarstys partijos padalinių veiklos klausimus. Medvedevas pareiškė, kad reikia radikaliai pertvarkyti partijos darbą, smarkiai padidinti respublikų Kompartijų, partinių organizacijų, kiekvieno komunisto nepriklausomumą. Kai kurie Vakarų apžvalgininkai tai laiko nuolaida Lietuvos komunistams. Tačiau Medvedevo elgesys Lietuvoje ne visiškai suderinamas su šiuo aiškinimu. LKP biuro ir Sąjūdžio Seimo narys Bronius Genzelis telefonu trečiadieno rytą pareiškė, kad kol kas Medvedevas lanko Lietuvos komunistams nepalankiai nusiteikusias įmones. Pasak Genzelio, Medvedevo vizito

dienotvarkę nustato ne LKP CK, bet Burokevičiaus vadovaujami komunistai. Medvedevas kol kas nėra susitikęs net su LKP CK biuru. Partijos CK ir Sąjūdžio Seimo tarybos narys Bronius Kuzmickas pasakė, kad kol kas nėra konkrečių planų dėl Gorbačiovo ir LKP CK pasitarimo, bet mano, kad jis tikrai įvyks vizito pabaigoje.

Antradienį Lietuvos televizija transliavo Sąjūdžio kreipimąsi į tautą dėl ketvirtadienio demonstracijos. Pirmadienį Sąjūdis negavo tokio leidimo, bet po pasitarimo su partijos atstovais reikalas buvo išaiškintas. Paprašiau Sąjūdžio demonstracijos organizavimo komiteto pirmininko pavaduotoją Kaušpėdą aptarti pokalbį su partijos atstovais.

Kaušpėdas:

- Šiame pokalbyje dalyvavo drg. Beriozovas ir drg. Paleckis. Jie atvyko į Sąjūdžio būstinę. Pradžioj drg. Beriozovas abejojo aplamai, ar reikalingos šitos manifestacijos priemonės. Kalbėjomės, kad vis dėlto reikalinga visam pasauliui mūsų tautos valią išreikšti viešai, kad tai bus taiki, labai drausminga, ori demonstracija, kad tai greičiau bus tylos, tiesos sakymo akcija. Tačiau draugams tiesiog nepatiko galbūt tonas, kuriuo buvo pasakyti ir įrašyti mūsų televizijoj pareiškimai, ir gal kiek išgąsdino mastelis šios akcijos. Buvo bijota, kad galimi dideli kamščiai gatvėse, eismo trukdymai, taip pat neramumai mieste, atskiros provokacijos. Na, mes pasakėme, kad Lietuvos žmonės ne kartą jau įrodė savo aukštą politinę kultūrą ir nereikėtų bijoti žmonių. Bet kaip kompromisą mes pasiūlėme, kad galim dar kartą perrašyti tą kreipimąsi, paprašyt, kad galbūt nereikia važiuoti pernelyg daug žmonių, kad daugiau atstovai važiuotų. Tuos dalykus akcentavom. Dar kartą akcentavom apie organizuotą pobūdį visos šitos akcijos.

Kaušpėdas mano, kad akcijoje gali dalyvauti apie

pusė milijono žmonių. Klausiamas, ar Sąjūdžio atstovai tarėsi su Medvedevu, Kaušpėdas atsakė:

- Ne, mes nesame susitikę ir didelio noro susitikti neturime. Galvojam, kad Medvedevas ir kiti TSKP vadovai atvyko pas LKP vadovus ir čia yra jų reikalas.

CK biuro narys Bronius Genzelis pritaria Sąjūdžio rengiamai demonstracijai. Ji turi būti labai kultūringa. Reikia vengti įžūlių pareiškimų. Demonstracija turi parodyti lietuvių tautos ryžtą. Ji tiksslinga dar ir dėl to, kad Medvedevas lanko Lietuvos troškimams nepalankius kolektyvus, tad ir gali susidaryti klaidingą įspūdį apie lietuvių norus.

x

"Amerikos balsas"
/sausio 10 - 18.30/

"Vakarų žinių agentūrų ir laikraščių dėmesys Lietuvai"

Artėjant Michailo Gorbačiovo vizitui į Lietuvą, amerikiečių spaudoje pastaruoju metu pasirodžiusius pasisakymus apžvelgia Linas Rimkus.

Bene daugiausia dėmesio į įvykius Lietuvoje pastaruoju metu atkreipė savaitinis žinių žurnalas "U. S. Nius and Vorld riport". Pagrindiniame šios savaitės numerio straipsnyje apie pokyčius Rytų Europoje, pavadintame "Ar Sovietų Sąjunga - sekanti?", aptariama problema, su kuria Lietuvoje susiduria Sovietų vadovas Gorbačiovas. Korespondentas Džefas Trimbelis, rašydamas iš Vilniaus, ir Daglas Stenglinas čia, Vašingtone, pastebi, kad yra ženklų, jog Gorbačiovas gal yra pasiruošęs leisti Pabaltijo respublikoms atsiskirti, sukuriant kokią nors laisvą konfederaciją su Maskva, jeigu tai nepaskatintų kitas maištaujančias tautas atsiskirti ir neprivestų prie jo paties pašalinimo. Penkerius metus Gorbačiovas puikiai išmanevravo vykstant angliakasių streikams, eiliniams piliečiams reiškiant

nepasitenkinimą prekių trūkumu, susitvarkant su už-kulisinėmis Komunistų partijos intrigomis, vaizduodamas ir liaudies žmogų, ir partijos vyrą. Bet Lietuvoje jis turės pasirinkti vieną ar kitą rolę.

Apie šias krizės ištakas žurnale rašoma, kad, paskelbus pertvarkos politiką, Sovietų vadovybė gerai žinojo, kad šalis susiduria su sunkia ekonomine problema, bet dėl savo didžiarusiško naivumo nesuprato, kad kartu susiduriama ir su tautine problema. Gorbačiovas gal tą geriau supratęs, negu jo kolegos, bet ir jis ne visiškai suvokęs jos rimtumą. Priduriama, kad Gorbačiovas, vyras, nestokojąss pasitikėjimo savimi, ko gero, tikėjo, kad galės patenkinti tautinius reikalavimus, suteikdamas respublikoms platesnę kontrolę ekonomikos ir kultūros srityse.

Pasak sovietologo Čarlzo Gačio, cituojamo žurnalo "J.S.Nius and Vorld riport" straipsnyje, tik laiko klausimas, kol kai kurios ar visos Sovietų Sąjungos tautos ims reikalauti fundamentinių pakeitimų. Profesoriaus Gačio žodžiais tariant, kai kuriose Sovietų Sąjungos dalyse jau pribrendusi priešrevoliucinė situacija.

Bet labiau negu valstybinio atsiskyrimo, aiškina žurnalistai Trimbelis ir Stenglinas, Gorbačiovas bijo politinio, partinio atsiskyrimo. Didžiausias Gorbačiovo košmaras - tai galimybė, kad Maskvoje susikurs organizuota kietosios linijos opozicija jo vadovavimui. Kitas to košmaro variantas - tai, kad kai kurios respublikų Kompartijos gali susijungti į frontą, kaip jau yra padarę TSRS deputatai iš kai kurių respublikų.

Galbūt vienintelė išeitis Gorbačiovui, rašoma žurnale, yra delsimo politika, ką žurnalistai Trimbelis ir Stengvilas vadina "figos lapo politika". Gorbačiovas gali leisti vis daugiau ir daugiau autonomijos Pabaltijo respublikose, jeigu jos formaliai

pripažintų tebesančios Sovietų Sąjungos sudėtyje. Kartu pastebima, kad tiek Maskvoje, tiek Vilniuje didėja įtarimas, kad LKP pasiskelbimas savarankiška partija iš tikrųjų nesukėlė didelės krizės. Abejojama, ar pirmasis sekretorius Algirdas Brazauskas, ilgus metus išbuvęs lojalus komunistas, atviras priešintųsi Maskvai. Manoma, kad praeitą savaitę Maskvoje lankantis LKP vadovybei, užkulisiuose rasta bendros kalbos. Viešai Gorbačiovas smerks laisvės siekimą, kartu tyliai nesipriešindamas atsiskyrimui, kad pagerėtų komunistų šansai artėjančiuose Aukščiausiosios Tarybos rinkimuose. Pasak žurnalistų Trimbelio ir Stenglino, yra įrodymų, jog toks ėjimas jau yra davęs vaisių. Komunistų partija, ko gero, gali laimėti daugumą Aukščiausiojoje Taryboje ir ten pristabdyti ėjimą į nepriklausomybę, tuo suteikiant laiko Gorbačiovui.

Dienraščio "Baltimor san" korespondentas Skatas Šeinas, aptardamas padėtį Lietuvoje prieš Gorbačiovo vizitą, pastebi, kad Lietuvos Kompartijos atsiskyrimas ne tik sustiprino komunistų poziciją Lietuvoje, bet išpopuliarino pirmąjį sekretorių Algirdą Brazauską Sąjungos mastu. Jis nurodo neseniai Lvove atliktą sociologinę apklausą, pagal kurios duomenis Brazauskas - antras populiariausias asmuo Sovietų Sąjungoje po akademiko Andrejaus Sacharovo. Trečioje vietoje - Michailas Gorbačiovas.

Šeinas nurodo kitą sociologinę apklausą, atliktą praeitų metų rugsėjo mėnesį, kurios duomenys leidžia manyti, kad atsiskyrimo klausimas vis dėlto nėra jau toks rimtas. 50 procentų eilinių Sovietų piliečių Maskvoje sutiko, kad jau laikas laisviems ir detaliems svarstymams apie respublikų atsiskyrimo galimybę. Šeinas pastebi, kad kai kurie stebėtojai yra priėję išvadą, jog Gorbačiovas, kad ir nenoriai, po truputį susitaiko su Pabaltijo nepriklausomybės reikalavimais.

Jie nurodo, kad jis atsisakęs naudoti jėgą ir, bent šiuo metu, nėra jokio konservatorių sparno, pakankamai galingo ją pašalinti. Iš kitos pusės, Šeinas nurodo ir Sovietų politologo Viktoro Giršfildo, buvusio kariškio, pasisakymą, kad ne tiek svarbi pati Lietuva, kiek jos sukurtas precedentas. Pasak Giršfildo, Kremlius jokiu būdu nelcis Lietuvai atsiskirti. Ir jeigu Gorbačiovas nebus pasiruošęs panaudoti jėgą, konservatoriai partijoje ir Ginkluotose pajėgose ją pašalins.

Dienraščio "Čikago tribiun" vedamajame straipsnyje sakoma, kad kruvini įvykiai Rumunijoje turėtų būti Kremliaus kietosios linijos šalininkams pamoka ir gal jie supras, kad Gorbačiovo taikingas kelias yra teisingas. Toliau rašoma, kad Pabaltijo šalys, kurių privestinį inkorporavimą JAV niekada nepripažino, turi turėt teisę apsispręsti, ar likti federacijoje, ar atstatyti nepriklausomybę. Prezidentas Bušas, be abejonės, turėtų tyliai siekti to tikslo. Bet kartu amerikiečiai turėtų suprasti, jog tam reikia nepaprasto subtilumo, rašoma dienraštyje. Gorbačiovas gal ir bus sėkmingas, ir dėlto laikraštis ragina visus laikytis kantriai, kol paaiškės, ką Gorbačiovas laiko kišenėje.

Dienraštis "Volstrit džornel" rašo, kad Pabaltijo krizė yra sukėlusi problemų ne tik Sovietų vadovui Gorbačiovui, bet ir prezidentui Bušui, kuris yra susiejęs JAV interesus su Gorbačiovo pertvarkos politikos sėkmingumu, kartu griežtai pasisakydamas prieš jėgos panaudojimą Rytų Europoje. Šie tikslai, pasak dienraščio korespondento Valterio Mosbergo, buvo suderinami kalbant apie įvykius Rytų Europoje, į kuriuos Gorbačiovui nerūpėjo kištis. Mosbergas nurodo valstybės sekretoriaus Beikerio pasisakymą prieš Maltos konferenciją, kad JAV skiria jėgos naudojimą siekiant užgniaužti taikingą disidentizmą, kuris būtų

visiškai nepriimtinas, nuo jėgos naudojimo užtikrinant taiką etninių neramumų atveju. Gal valstybės sekretorius užmiršęs, kad Lietuvoje yra rusų kažuma ir Sovietų Sąjungas ją galėtų išnaudoti sukuriant konfrontacinę situaciją. Galėtų pasikartoti kontroversija, iškilusi dėl Amerikos administracijos pataikavimo Kinijai po kruvinų įvykių Tiananmenio aikštėje, rašo Mosbergas, Baltiesiems rūmams labiau stengiantis išgelbėti strategiškai svarbius santykius, negu stojant prieš taikingų demonstracijų užgniaužimą. Dar prieš pavasarį, perspėja Mosbergas, prezidentas Bušas bus priverstas pasirinkti tarp principo ir Gorbačiovo.

x

"Laisvosios Europos"
radijas
/sausio 10 - 19.00/

Vakarų žinių agentūros bei laikraščiai laiko prikaustę pasaulio visuomenės dėmesį prie Lietuvos. Apie tai šiandien turime net keletą pranešimų. Pirmiausia prašome pasiklausyti Augustino Liepos.

Roiterio korespondentas Džonatanas Lainsas praneša apie vyriausio Maskvos ideologo Medvedevo lankymąsi Kaune, kuris gynė partijos vadovaujamą vaidmenį persitvarkymo politikoje, pasisakė už respublikinių Kompartijų bei visų partijos narių savarankumą. Aiškiausias ženklas, kad jis tikisi paversti savo lietuvių draugų atkirtį taktikos laimėjimu, kad vietos partijos galėtų atsikratyti konservatorių, kurie stabdo visuomenės ir ūkio permainas. Kremliaus švelnesnė linija labai skiriasi nuo ankstesnių įspėjimų, kad lietuvių poelgis galėtų vesti į tarybinės partijos suirimą. Tačiau jos laukia sunkus išmėginimas tarybinio vadovo vizito metu, teigia Roiterio korespondentas.

Agentūra Asošieited pres cituoja Medvedevo žodžius už savarankumą ir suverenumą: mes už tai, mes ne prieš tai. Tačiau jo klausimas "Ar norite išstoti iš Tarybų Sąjungos?" ir tonas reiškė, kad Maskva norėtų suteikti lietuviams savarankumo teises, laikydama juos Sąjungos dalimi ir nesutikdama su jų atsiskyrimu. AP tęsia: "Lietuviai neslepia, kad jie nori visiškai politiškai atsiskirti nuo Maskvos. Gorbačiovas juos pasmerkė kaip separatistus". Partijos atsiskyrimas - tai tik pirmas žingsnis į nepriklausomybę, sakė korespondentui Kazimieras Motieka. AP praneša, kad Medvedevą pasitiko demonstrantai su užrašais "Mes už nepriklausomą Lietuvą".

Agentūra JUPI rašo apie planuojamas Sąjūdžio manifestacijas, kuriomis norima pabrėžti lietuvių laisvės ir nepriklausomybės ryžtą. Konkrečiai nurodomi reikalavimai pasmerkti 1940 birželio 15-osios agresiją prieš nepriklausomą Lietuvos valstybę ir jos prievartinį bei neteisėtą prijungimą prie Tarybų Sąjungos, išvesti iš Lietuvos okupacinę kariuomenę, atlyginti genocido nuostolius Lietuvos piliečiams bei gyvenantiems už Respublikos ribų, atlyginti už Lietuvos aplinkos, medžiaginių gėrybių ir tautos vertybių sunaikinimą. Sąjūdis paskelbė, kad LTSR AT yra pasirengusi pradėti derybas su tarybine vyriausybe dėl draugiškų abiejų šalių santykių atkūrimo, remiantis Lietuvos ir Rusijos 1920 metais pasirašyta Taikos sutartimi, rašo JUPI.

Ažans Frans pres cituoja autrojo sekretoriaus Bericzovo pareiškimą: mes norime normalios padėties mieste, kad lankydamasis Gorbačiovas susidarytų objektyvų padėties vaizdą. Agentūra toliau remiasi SIA korespondento Rinanto Kanapienio žiniomis, jog Maskvos KGB agentai saugumo sumetimais pakeitė Gorbačiovo kelionės tvarką. Sąjūdis tikisi ypač gausaus piliečių dalyvavimo ketvirtadienio demonstracijoje už Lietuvos

laisvę ir nepriklausomybę. Agentūra skelbia Maskvai ištikimos mažos LKP frakcijos vadovo Švedo nuomonę, kad CK delegacijos vizitas Lietuvoje vargu ar ką pakeis, nes jau per daug laiko praėjo nuo tada, kai paskelbtas atsiskyrimas.

Amerikiečių laikraštis "Niusdei" trečiadienį paskelbė vedamąjį straipsnį "Lietuviškoji parako statinė: Gorbačiovas turi surasti kompromisą." Čia rašoma: "Vargšas Michailas Gorbačiovas! Nuo vieno Tarybų Sąjungos krašto iki kito vadovas susiduria su sprogstamais nacionalistų iššūkiais. Ir šią savaitę jis basas mins karštas lietuviško nacionalizmo žarijas, kas gali būti labai pavojinga dėl Tarybų Sąjungos ir Rytų Europos patvarumo. Tikėkimės, kad jis suras būdų nenudegti". Laikraštis tęsia: "3 dienas lankydamas Lietuvą, Gorbačiovas turi susidurti su dviejų rūšių reikalavimais, kurie atrodo nesuderinami: Lietuvos Kompartija žengė pavyzdžio neturintį žingsnį atsiskirti nuo centro Kompartijos, ir tai žingsnis į atkūrimą suverenumo, kurį Lietuva turėjo iki 1939 metų. Kitą reikalavimą kelia Kremliaus konservatoriai ir tie, kuriems rūpi, kaip pasielgs Lietuvos kaimynai pabaltiečiai, galop ukrainiečiai, moldavai, armėnai, gruzinai ir azerbaidžaniečiai, jei lietuviams bus leidžiama pasukti savo keliu. Ne tik partijos kietakakčiai, bet ir rusai nacionalistai vis daugiau nerimsta dėl galimo šalies padalijimo. "Niusdei" pažymi: "Senais laikais problema būtų greitai išspręsta jėga. Dabar Gorbačiovas turi parodyti kur kas daugiau kūrybingumo. Lietuvių veiksmą negalima paprastai atšaukti. Gana aišku, kad Lietuvos Kompartija gali ateinančio mėnesio rinkimuose pralaimėti, jei nepradės veikti savarankiškai nuo Maskvos. Ir vis dėlto Gorbačiovas gali būti kaltinamas, kad jis leido per toli ir per greitai eiti, pakenkdamas ne tik socializmui, bet ir Tarybų Sąjungos patvarumui bei vienybei. Sunku įsivaiz-

duoti tokį kompromisą, kuris galėtų išsaugoti valstybės vientisumą ir drauge suteikti lietuviams trokštamą valstybės ir ūkio nepriklausomybę. Sudėtu, bet nėra neįmanoma".

Laikraščio "Vašington post" korespondentas Deividas Remnikas rašo, kad nuo tada, kai Lietuvos Kompartija, nepaisydama Gorbačiovo įspėjimų, pasiskelbė savarankiška nuo Maskvos, jos prestižas ėmė kilti kaip raketa į dangų. Ir tas Kompartijos populiarumo kilimas sukėlė Sąjūdžio rėmėjų sąmyšį. Remnikas cituoja Arvydą Juozaitį, kuris teigia, jog Sąjūdis nežino, kur jis šiuo metu eina, tačiau jo vadovybė paskelbė, kad ji stengsis atgauti iniciatyvą ir todėl šaukiamas rinkiminis suvažiavimas vasario 3-ąją.

Švedų dienraštis "Svenska dagbladet" rašo, kad Medvedevas vėl kietai puolė Lietuvos Kompartiją dėl jos atsiskyrimo nuo Maskvos. Tą kritiką laikraštis laiko nelaukta, nes tiek Gorbačiovas, tiek Jakovlevas atrodė jau sutikę su lietuvišku sprendimu, kad dalis Kompartijos atsiskyrė, o kita pasiliko ištikima Maskvai.

x

Apie Vakarų spaudos dėmesį Lietuvai pasakoja Kęstutis Jokubynas.

JAV spaudos tresto "Nait raider" korespondentas Goldsteinas praneša iš Vilniaus, kad lietuviai planuoja sutikti TSRS vadovą Gorbačiovą masinėmis demonstracijomis. Šis lemiamas vizitas gali smarkiai pabloginti Gorbačiovo ir tautinių jėgų santykį Lietuvoje, kuris šiandien pirmauja Pabaltijo siekimuose atsipalaiduoti nuo Kremliaus. Dramatiškiausias įvykis buvo prieš tris savaites, kai Respublikos Komunistų partija nubalsavo atsiskirti nuo TSKP, kas ir paskatino šį vizitą. Goldsteinas kalbėjosi su keliais Komunistų partijos bei Sąjūdžio atstovais ir savo straipsnyje

pateikia nemaža jų pasisakymų. LKP CK ideologijos skyriaus vedėjas Justas Paleckis, tik išėjęs iš pasitarimo su Sąjūdžio vadovais, pripažino, jog yra pavojus, kad Sąjūdžio planuojamą demonstraciją su šūkiu "Nepriklausomybę Lietuvai" kai kas gali panaudoti prieš Gorbačiovą, todėl reikia apdairumo ir atsargumo. Sąjūdis sutiko tik prilaikyti karštuosius tautiškumo šalininkus nuo kraštutinumų ir paraginti žmones iš kitų Respublikos vietų nevykti masiškai į Vilnių, o pasiųsti į Vilnių savo delegatus.

Sąjūdžio pirmininkas Vytautas Landsbergis paaiškino amerikiečių korespondentui: "Mes norime, kad žmonės parodytų savo ryžtą siekti nepriklausomybės, bet nenorime, jog tai būtų rodoma rėksmingai ir agresyviai. Vis dėlto laukiame atvykstant daugybės žmonių. Partija susirūpinusi, kad demonstracija nesukeltų nemalonumų Gorbačiovui".

Paleckis, teigia Goldsteinas, atrodo linkęs paklusti liaudies valiai, kol ta liaudis juda atsargiai: "Laisvė, nepriklausomybė šiandien jau įprasti žodžiai, ir mes jų nebandom užgniaužti. Bet neturi būt konfrontacijos. Nesaikingais veiksmais mes galime sugadinti šį vizitą. Lietuva tokiems atvejams neturi patirties. Paskutinė panaši patirtis beveik prieš 200 metų, kai atvyko Napoleonas. Todėl aš susirūpinęs," - sakęs Paleckis.

x

Vatikano radijas
/sausio 10 - 20.00/

Pasaulis su didžiausiu dėmesiu seka šių dienų įvykius Lietuvoje. Juos šiandien plačiai komentuoja Vakarų laikraščiai, radijas ir televizija. Visuose pranešimuose ir komentaruose, kuriuos spauda skelbia ryšium su Sovietų Kompartijos Generalinio Sekreto-

riaus vizitu Lietuvoje, yra iškeliamas ir pabrėžiamas lietuvių tautos troškimas ir tvirtas pasiryžimas atkurti Lietuvos nepriklausomą valstybę.

Štai keletas būdingesnių antraščių, kuriomis Italijos laikraščiai šiandien, trečiadienį, pristato pranešimus ir straipsnius apie Lietuvą: "Milijonas žmonių išeina į gatves Lietuvoje, reikalaudami nepriklausomybės", - rašo Turino dienraštis "La Stampa". "Lietuvių iššūkis Maskvai. Sostinėje žmonės ruošiasi sutikti Gorbačiovą, reikalaudami nepriklausomybės ir laisvės nuo Sovietų Sąjungos", - Romos dienraštis "La Republika". "Sujudo Lietuva Gorbačiovo vizito proga", - rašo kitas Romos dienraštis "Il Tempo". "Lietuviai sutiks Gorbačiovą didingu mitingu už nepriklausomybę", - Milano dienraštis "Il Džiornale". "Lietuva siekia suvesti sąskaitas su Gorbačiovu", - rašo vienas įtakingiausių Italijos laikraščių "Il korjere dela sera".

Katalikų dienraštis "Avenire" informaciją apie Lietuvą pristato antrašte "Iš Lietuvos aidi vieningas šūkis - laisvę Lietuvai!" Vatikano dienraštis "Oservatore Romano" pirmame puslapyje šiandien skelbia: "Masinė demonstracija Vilniuje už nepriklausomą Lietuvą".

Komunistų dienraštis "Unita" taip pat daug vietos skiria pranešimams apie Lietuvą, primindamas, kad Gorbačiovas atvyksta į Lietuvą įtikinti Lietuvos Kompartiją pasilikti Visasąjunginės Kompartijos sudėtyje.

Pranešimuose atkreipiamas dėmesys, kad Gorbačiovo atvykimo į Vilnių laikas nebuvo iš anksto paskelbtas, turbūt dėl baimės, kad masiniai mitingai nesutrukdytų Sovietų Kompartijos lyderio priėmimo. Kai kurie komentatoriai neatmeta galimybės, kad Gorbačiovo vizitas Lietuvoje galįs būti atšauktas, bet priduria, kad tai suduotų stiprų smūgį Generalinio Sekretoriaus prestižui.

x

18.

"Amerikos balsas" /sausio 11 - 6.15/ "Vedamasis, atspindintis JAV vyriausybės nuomonę"

Pirmieji JAV kariuomenės daliniai iš Panamos išvyko namo sausio 1-mą. Prezidentas Džordžas Bušas pareiškė esąs patenkintas, kad dalis kareivių jau galėjo grįžti, ir išreiškė viltį, kad netrukus galės grįžti ir likusieji.

Prieš praėjusio mėnesio karinę intervenciją JAV buvo plačiai kritikuojamos dėl per didelio atsargumo, nesiryžtant panaudoti jėgą tvarkantis su diktatoriumi Norjega. Tačiau, kai buvo imtasi ribotos karinės akcijos, vėl pasigirdo kritika, kas visiškai priešinga. Šitokia kritika pasako daugiau apie pačių kritikų motyvus arba supratimo stoką, negu apie JAV politiką.

Vienas iš demokratiškų žmonių požymių yra nenoras vartoti jėgą. Demokratinėse šalyse klausimai, reikalaujantys valdžios intervencijos, yra sprendžiami politinėmis arba diplomatinėmis priemonėmis. Demokratinėse šalyse sprendimai yra daromi remiantis plačiomis diskusijomis, derybomis ir kompromisais, vadovaujantis dažnai sudėtingomis procedūromis, kurios dažnai kritikuojamos kaip lėtos ir nenašios. Rinkimais, teisėtais procesais ir kitomis panašiomis priemonėmis demokratinių šalių gyventojai randa būdų nesutarimus spręsti taikiomis priemonėmis. Savo nesutarimus panašiai sprendžia ir demokratinės valstybės.

Deja, palinkimas į taikius sprendimus kartais yra palaikomas aplaidumu ir nesugebėjimu. JAV ir kitos demokratinės šalys jau kelis kartus šį šimtmetį neturėjo kitos išeities, kaip ginkluotas pasipriešinimas agresijai. JAV visais atvejais reagavo, neturėdamos kitos išeities, ir tik prieš nedemokratiškus režimus. Taip buvo Pirmojo pasaulinio karo atveju, kai JAV prisidėjo prie Didžiosios Britanijos ir Prancūzijos atsispirti

prieš agresyvią Vokietiją ir jos sąjungininkus. Taip buvo prieš Antrąjį pasaulinį karą, ir JAV vėl reikėjo prisidėti prie Didžiosios Britanijos, Prancūzijos ir kitų šalių, susidorojant su nacių Vokietijos ir imperinės Japonijos agresija. Lygiai taip pat buvo, kai Amerikos vadovaujamos Jungtinės Tautos 1950 metais pasipriešino komunistų agresijai Korėjoje. Taip buvo ir praėjusį mėnesį Panamoje, kai generolas Norjega paskelbė, kad tarp Panamos ir JAV yra karo padėtis.

Amerikiečiai, kuriems net ir nuolatinių šalies karinių pajėgų idėja buvo svetima, nelabai tesidžiaugė, kad reikėjo imtis karinės akcijos. Tačiau kartais, įsitikinus, kad karinės pajėgos yra reikalingos, nenoras intervenuoti virto noru konfliktą kuo skubiau išspręsti ir kariuomenę sugrąžinti namo. Dabar žinomas pavyzdys yra JAV karinių pajėgų masiškas demobilizavimas po Antrojo pasaulinio karo, nors netrukus ir vėl reikėjo ginkluotis, atsakant į Sovietų agresiją Europoje. Pergyvenusios JAV kariuomenės invaziją ir okupaciją baigiantis Antrajam pasauliniui karui, Vakarų Vokietija ir Japonija dabar yra klestinčios demokratijos. Visai nesenas Grenados atvejis parodo, kad karinės intervencijos nereiškia karinio vaidmens, kai tikslai yra pasiekiami.

JAV šiandien Panamoje neturi kitų tikslų, kaip tiktai padėti panamiečiams siekti taikos ir gerovės teisingai išrinktos demokratinės valdžios sąlygomis, todėl JAV intervenciją labai remia ir Panamos, ir JAV gyventojai.

x

Atsp. 23
Išsiųsta asmeniškai
S - P

LIETUVOS RADIJAS IR TELEVIZIJA

TARNYBINIS
2

radijo biuletenis

1990-01-14

"Amerikos balsas" Žinios
/sausio 11 - 18.30/

Sovietų Sąjungos vadovas Michailas Gorbačiovas pradėjo trijų dienų vizitą Lietuvoje, ragindamas ugdyti vieningumą ir pasitikėjimą. Sovietų vadovo vizitas - tai bandymas spręsti problemą, susidariusią dėl LKP sprendimo sukurti npriklausomą partiją. Netrukus po atvykimo kalbėdamas miniai Vilniuje Gorbačiovas perspėjo, kad dabartinės tendencijos gali privesti prie smurto. Jis pastebėjo, kad Lietuva jau 50 metų esanti dalis Sovietų Sąjungos, ir tie, kurie kvestionuoja Lietuvos narystę Sąjungoje, esą nerimti žmonės. Dėl laisvo apsisprendimo, Gorbačiovas ragino visas puses vengti įtarumo ir pareiškė, kad šitas klausimas turi būti sprendžiamas bendrai. Jis tvirtino, kad kalbos apie atsiskyrimą ignoruoja mažumų teises ir turi neigiamo poveikio kitoms Sovietų Sąjungos dalims.

Vėliau Gorbačiovas pradėjo susitikimus su darbininkais, piliečiais ir LKP aktyvistais, aptariant susidariusią padėtį.

x

/sausio 12 - 6.15/

Į Lietuvą atvykęs Sovietų Sąjungos vadovas Michailas Gorbačiovas tęsia savo diplomatinę misiją, bandydamas lietuvius įtikinti neatsiskirti nuo Sovietų Sąjungos. Gorbačiovas vakar Vilniuje kalbėjo minioms ir vienos gamyklos darbininkams. Šiandieną jis praleis už Vilniaus, tardamasis su komunistais, nepritarusiais Kompartijos nutarimui atsiskirti nuo Maskvos. Po to jis lankysis Šiauliuose, kur vėl susitiks su gamyklos darbininkais ir aplankys vieną kolūkį. Manoma, kad per visus savo susitikimus jis ban-

dys žmones įtikinti, kad Lietuvai bus geriau, jeigu ji liks Sovietų Sąjungoje.

Pirmąją apsilankymo Lietuvoje dieną Gorbačiovas kalbėjo apie Maskvoje rucšiamą įstatymo projektą, leidžiantį respublikoms iš Sovietų Sąjungos išstoti. Jis sakė, kad projektas praplečia dabartinės Konstitucijos atsiskyrimo klauzulę. Gorbačiovas įsakmiai pabrėžė, kad respublikos, prieš atsiskirdamos, turėtų neskubėdamos gerai pagalvoti, ką daro.

x

/sausio 11 - 20.30/

Vašingtone Baltųjų rūmų atstovas Ficvoteris pakartojo ilgalaikį JAV nusistatymą Pabaltijo šalių atžvilgiu, būtent, kad JAV nepripažįsta jų prievartinio įjungimo į Sovietų Sąjungos sudėtį. Kartu Ficvoteris pareiškė, kad prezidento Bušo administracija remia Generalinio Sekretoriaus Gorbačiovo reformos politiką, pabrėždamas administracijos nusistatymą vengti pareiškimų, kurie galėtų būti kenksmingi bet kuriai pusei.

x

"Amerikos balsas" "Sovietų Sąjungos vadovo
/sausio 11 - 18.30/ M.Gorbačiovo vizitas Lietuvoje"

Šiandien į Vilnių atvyko Michailas Gorbačiovas. Kaip pastebi užsienio korespondentai, jo uždavinys perkalbėti lietuvius atsisakyti Lietuvos nepriklausomybės tikslo. Plačiau informuoja Saulius Sužiedėlis.

Michailui Gorbačiovui atvykus į Vilnių, nuo aerouosto iki miesto centro buvo užblokuotas visas eismas, jam vykstant prie Lenino paminklo, kur Sovietų vadovas padėjo vainiką 15 min. po 11 valandos Vilniaus laiku. Kaip pranešė SIA darbuotojai, nors Lenino aikštė buvo stipriai saugoma, iš vienos pusės apie 2000

žmonių plūstelėjo arčiau prie Kremliaus lyderio. Amerikiečių žinių telebendrovė Si En En jau spėjo perduoti vaizdus iš Gorbačiovo nenumatyto susitikimo su Lietuvos gyventojais. Užsienio korespondentai nurodo, kad susirinkusieji laikėsi mandagiai, tačiau nebuvo to entuziazmo, kuris akivaizdus, kuomet Gorbačiovas lankosi užsienyje.

Gorbačiovas prie Lenino paminklo pareiškė, kad Lietuvos išstojimas iš TSRS būtų savižudybė. Jis perspėjo, kad šiuolaikinė raida gali vesti prie smurto. Pastebėjo, kad Lietuva TSRS sudėtyje yra jau 50 metų. Tikino, jog iššūkis šiai politinei padėčiai nesąs rimtas. Gorbačiovas paragino visas puses vengti įtarumo. Nurodė, jog visi klausimai turi būt sprendžiami drauge. Jis pasakė, kad bet kokios kalbos apie separatizmą neatsižvelgia į tautinių mažumų teises ir neigiamai veikia kitas Sovietų Sąjungos dalis. Į klausimą, ar neskęsta Sovietų Sąjungos laivas, Gorbačiovas aiškino, kad ne, laivas neskęsta, yra stipri komanda, nors pripažino, kad tas laivas sunkiai ims aukščiausias bangas ir kažkam gali pasidaryti bloga, kažkas gali iš to laivo išeiti.

Pusvalandžio susitikimą prie Lenino paminklo stebėjo ir užsienio žurnalistai. Tačiau, kaip pranešė liudininkai, iš jų buvo reikalaujama parodyti leidimą su Sovietų Sąjungos užsienio reikalų ministerijos atstovo Genadijaus Gerasimovo parašu. Gerasimovas, kaip žinoma, tvarko žurnalistų leidimus. Vakar pranešta, kad svečią iš Maskvos buvo leidžiama lydėti tik 15 žurnalistų, kiek žinoma, nė vieno iš užsienio.

Kiek žinome, šį rytą daugelis Sąjūdžio lyderių nebuvo linkę dalyvauti susitikime su Gorbačiovu Spaudos rūmuose, nes nebuvo kviesti kaip Sąjūdžio atstovai. Pavyzdžiui, Landsbergis buvo pakviestas per

Lietuvos kompozitorių sąjungą, o ne kaip Sąjūdžio pirmininkas. Kai aną savaitę LKP vadovybė sugrįžo iš susitikimo su Gorbačiovu Maskvoje, buvo skelbiama, jog Sovietų Sąjungos lyderis nori susitikti su mažomis grupėmis, atstovaujančiomis skirtingas politines pažiūras. Nors šiuo metu per anksti tvirtinti, kad tokių susitikimų nebus, tačiau, pagal preliminarinę vizito programą, jų nenumatyta.

x

Šiandien Vilniuje šimtai tūkstančių žmonių susirinko į Katedros aikštę, atsiliepę į LPS raginimą parodyti svečiui iš Maskvos ir pasauliui, kad Lietuva ryžtingai siekia nepriklausomybės. Kai kurios užsienio naujienų agentūros pranešė, kad į demonstraciją susirinko apie 300.000 žmonių. Šį rytą Romas Sakadolskis kalbėjosi su SIA redaktoriumi Rimantu Kanapieniu apie nuotaikas Lietuvos sostinėje.

- Rimantai, kada pradėjo plūsti žmonės į Vilnių ir kiek maždaug tų žmonių?

Kanapienis:

- Kai kurių ekspertų nuomone, šiandien Vilniuje gali būti arti milijono Lietuvos žmonių. Jau dabar, 13 val. 30 min. Vilniaus laiku, yra keli šimtai tūkstančių, kurie užplūdę Gedimino prospektą. Žmonių rankose ne tiktai lietuviškos trispalvės, bet ir latvių, estų, baltarusių nacionalinės vėliavos. Jie didelėmis grupėmis traukia prie Katedros aikštės.

- Ar yra žmonių iš toliausių Lietuvos kampelių?

Kanapienis:

- Taip, matosi, kad žmonės renkasi iš visos Lietuvos, nes vilniečiai dar yra savo darbo vietose ir neskuba. Sostinės gyventojai yra išlepinti, jie galvoja, kad 15 min. prieš mitingo pradžią jie galės atsidurti patogiausioje vietoje, kaip negalvoja toliausių Lietuvos vietų gyventojai.

- Kokios yra gyventojų nuotaikos? Ar čia yra toks rimtas susikaupimas ir galbūt tam tikra prasme žinojimas, kad artėja konfrontacija, ar atvirkščiai - yra tam tikra šventiška nuotaika?

Kanapienis:

- Nepasakyčiau, kad šventiška nuotaika yra, bet, matyt, nėra ir tos baimės, kad artėja kažkokia konfrontacija. Žmonės nusiteikę pareikšti pasauliui ir Gorbačiovui, Tarybų Sąjungos vyriausybės vadovui, kad Lietuva nori ir sieks nepriklausomybės. Taip kad yra toksai daugiau susikaupimas. Jeigu galima kalbėt apie šventę, tai žmonių nuotaikos yra šventiškos ta prasme, kad tauta gali ir turi galimybę dar kartą garsiai pareikšti apie savo norą.

- Sąjūdis, kai organizavo šį renginį, pabrėžė, jog labai svarbu, kad Lietuvos gyventojai išlaikytų drausmę, orumą, kad nebūtų užgauliojančių plakatų, šūksnių. Sprendžiant iš plakatų, kuriuos tu matai, iš žmonių nuotaikų, ar žmonės supranta šitą Sąjūdžio prašymą?

Kanapienis:

- Nepastebėjau nė vieno užgaulaus plakato. Žmonės žino iš vakar vykusios "Atgimimo bangos", kur buvo pasakyta, kad į kiekvieną kažkokį tai neigiamą išpuolį, kurį būtų galima vertinti kaip įžeidimą kaimyninės didelės valstybės svečiui, iš karto būtų reaguojama kaip į provokaciją. Sąjūdžio vadovai ir mes Sąjūdžio būstinėje esame ramūs dėl savo žmonių. Manome, kad ekscesai, kurie galėtų kilti, būtų vienas du užgesinti ten pat tarp žmonių, esančių šalia.

x

7.

"Laisvosios Europos"
radijas
/sausio 11 - 19.00/

Apie M.Gorbačiovo vizitą pasakoja Kęstutis Girnius.

Šiandien - Gorbačiovo atvykimo diena. Pasaulio dėmesys sutelktas į Lietuvą gal daugiau, nei bet kada jos istorijoje. Visą šią savaitę Vakarų spauda, radijas ir televizija rašo ir kalba apie Lietuvą ir jos troškimus, taip pat apie Gorbačiovui metamą iššūkį.

Apie nepaprastai didelį atsitiktinumo vaidmenį istorijoje tiek prirašyta, kad viskas seniai virto trafaretu, bet šiame trafarete glūdi ir nemažas grūdas tiesos. Pasiūlymą rengti masinį mitingą Gorbačiovo atvykimo proga iškėlė Kazimieras Motieka Sąjūdžio Seimo sesijoje. Aplinkybės įsidėmėtinos. Pasiūlymas padarytas kokią 6 valandą, t.y. 8 valandoms praėjus po sesijos atidarymo. Sąjūdžio Seimo taryba nebuvo priėmusi nutarimo šiuo klausimu. Kas būtų atsitikę, galime klausti, jei tą dieną Motieka būtų susirgęs? Šis mitingas - naujas tautos susitelkimas - gali tapti Sąjūdžio politinio atgimimo pradžia, naują žingsniu į perspektyvų versmę.

Tris mėnesius LKP nustatė Lietuvos politinę darbotvarkę. Jos populiarumas augo kiekvieną kartą, kai partija nenusileido Gorbačiovo nurodymui ar nepaisė jo prašymų. Paskelbusi savo savarankumą, ji pasiekė savo politinį apogėjų. Tačiau žmonių nuotaikos nepastovios, ir partija gali vėl atsidurti aklavietėje, siekdama kone nepasiekiamos pusiausvyros tarp tautos lūkesčių ir Kremliaus reikalavimų. Pradai jau dabar matomi. Pirmadienį buvo neleidžiama per televiziją perduoti Sąjūdžio kreipimosi dėl mitingo. CK sekretoriai Beriozovas ir Paleckis išreiškė abejonių mitingo

tikslingumu. Sąjūdis neturėjo jokių abejonių dėl mitingo būtinumo. Mitingo tikslas - parodyti pasauliui, kad Lietuva nori laisvės. Juo nesiekiama remti LKP CK savarankiškumo politikos, taigi ardoma ta regimybė, kad tautos reikalai sutapatintini su partijos reikalais.

Gorbačiovo vizitas turės pasekmių ir LKP vidaus reikalams. Mano žiniomis, LKP CK biuras pastaruoju metu nebuvo susitikęs aptarti padėties. Manytina, kad tokiu ypatingu atveju biuras, jei ne visas CK, turėtų dalintis nuomonėmis, ieškoti tikrai bendro sprendimo. To nebūta. Tad atkakliai peršasi mintis, kad Brazauskas ir kai kurie artimi jo patarėjai daro visus svarbiausius sprendimus. Vargu ar šitoks valdymo būdas gali patikti naujai išrinktiems biuro nariams, kurių atėjimas į valdžią turėjęs reikšti lūžį su praeitimi. Nelygus ir partijos vadovų pasitikėjimas Gorbačiovu. Jei Justas Paleckis laiko jį itin dideliu demokratu, tai Bronius Genzelis mano, kad Gorbačiovo veiksmai yra sąlygoti, kad neprotinga iš jo laukti kokių nors malonių. Gana aišku, kad Vakarų korespondentai ir Lietuvos žmonės skirtingai vertina Medvedevo ir kitų Maskvos emisarų pastabas. Vakariečiai nurodo, kad Medvedevas gana nuolankiai kalba, esą lyg ieškoma kompromisų, bendrų interesų, tačiau daugelis lietuvių vertina įvykius. Bronius Genzelis telefonu pareiškė, kad Medvedevo vizitui planą parengė LKP, tačiau jo nepaisoma. Mitingas būtinas, nes kitaip Medvedevas ir kiti gali susidaryti įspūdį, kad tik Sąjūdžio tarybai ir kai kuriems LKP vadovams rūpi nepriklausomybė. Genzelis mano, kad LKP biuras arba kai kurie jo nariai paskelbs pareiškimą, aiškinantį savo nuomonę. Kitiems iki kaulo įgriso raginimas laukti, kol Tarybų Sąjunga susitvarkys. Štai Kazimiero Motiekos nuomonė:

- Šiuo metu atvažiavusi šita komisija sako vėl: palaukit, nes Lietuva yra labai tampriai surišta ekonominiais, socialiniais ir kitokiais ryšiais su Tarybų Sąjunga, ir vienu ypu nukirpti tuos visus mazgus yra neįmanoma. Mums perša tokias mintis, kad reikia laukt, reikia gal dar gerai apsvarstyt, pažiūrėt. Čia yra jau išbandyta metodologija, kaip užvilkint šituos dalykus ir kaip vėl toliau savo juodą darbą tęsti Lietuvos atžvilgiu.

x

"Amerikos balsas" /sausio 11 - 18.30/

"Vakarų spaudos atgarsiai"

Sovietų vadovo Michailo Gorbačiovo vizito proga Vakarų spauda skiria daug dėmesio padėčiai Lietuvoje. Apžvalgą parengė Linas Rimkus.

Apžvalgininkas Kenetas Edelmanas, buvęs JAV ginkluotės kontrolės ir nusiginklavimo agentūros direktorius, rašydamas dienraštyje "Vašington taims", vadina Gorbačiovo vizitą į Lietuvą lemtingu istorijos momentu. Pasak jo, kokiu keliu eis Lietuva, tokiu keliu eis visa Sovietų Sąjunga. Edelmanas aiškina, kad Lietuvos atvejis išryškina, marksistiniais terminais kalbant, sovietinės sistemos prieštaravimus. Tarp jų svarbiausi yra trys. Pirmas - partinis-valstybinis prieštaravimas. Gorbačiovas teigiamai įvertina permainas Rytų Europos šalyse, kur viena po kitos krenta komunistų partijos, bet griežtai tildo tuos Sovietų Sąjungoje, kurie siekia panaikinti Kompartijos vadovaujantį vaidmenį. Lietuvos komunistai praeitą mėnesį pasiskelbė savarankiška partija, ir Gorbačiovui leidus atšaukti Kompartijos valdžios monopolį, kartu būtų įteisintas Lietuvos komunistų ėjimas.

Antras - vienybės ir Sąjungos prieštaravimas. Maskva bijo, kad lietuvių komunistų savarankiškumas ga-

li privesti prie Lietuvos valstybės nepriklausomybės. Rytų Europoje nebegalioja "Brežnevo doktrina", pastebi Edelmanas, tačiau Sąjungoje ji tebegalioja, atseit, kartą sovietinė respublika - amžiams sovietinė respublika. Tai visiškai suprantama, nes joks valstybės vadovas nepasirinks valstybės iširimo varianto. Edelmanas primena, kad fizinė jėga buvo panaudota Gruzijos sostinėje Tbilisyje, todėl Gorbačiovas daro nuolaidas ekonominės, socialinės ir kultūrinės autonomijos klausimais, bet jokiu būdu neleis politinio ar partinio atsiskyrimo. Jis nepasiruošęs tapti Sovietų išjungos vadovu.

Trečias - istorijos ir teisingumo prieštaravimas. Edelmanas primena, kad Lietuvos buvimas Sovietų Sąjungos sudėtyje yra neteisybė, kilusi iš istorinės skriaudos, Molotovo-Ribentropo pakto. Pernai ėmus svarstyti šį klausimą, tolesnis bandymas pateisinti Maskvos valdžią Pabaltijyje, istoriko Jurijaus Afanasjevo žodžiais tariant, atrodo beviltiškas uždavinys. Pasak Edelmano, būtent su tokiu uždaviniu Gorbačiovas ir susiduria Lietuvoje. Lig šiol Gorbačiovui pasisekė išmanevruoti, bet vargu ar jis galės toliau sėkmingai manevruoti ir kartu tiesiai pažvelgti šiems prieštaravimams į akis.

Laikraščio "Toronto star" korespondentas Stivenas Hendelmenas, aprašydamas praeitą savaitę Maskvoje įvykusį LKP atstovų ir Kremliaus vadovybės pasitarimą, po kurio pirmasis sekretorius Brazauskas pareiškęs, kad įtampa atslūgusi, aiškina, kad to pasitarimo metu Maskva, net nepajusdama, tapo lietuvių bendrais. Kantriai išklausydamas Brazauską, Gorbačiovas perėjo per tiltą, prie kurio prieš kelis mėnesius sakėsi net neprisiartinsiąs. Pasak korespondento Hendelmeno, Gorbačiovas nusigręžė nuo konservatyvių Centro Komiteto narių, kurie reikalauja griežtomis priemonėmis susidoroti su radikaliaisiais. Pasak šaltinių, Gorbačiovas pasakęs

kai kuriems Centro Komiteto nariams: jūs trokštate kraujo, bet aš savo rankų nesusitepsiu krauju.

Ar iš tikrųjų Gorbačiovas leido save pastumti tikros demokratijos keliu, ar tai tik taktinis ėjimas, klausimas dar neaiškus, pastebi Hendelmanas. ir krizė toli gražu nepasibaigusi. Jis nurodo Vytauto Landsbergio pasisakymą, kad Maskva gali bet kuriuo metu padaryti didelę klaidą. Anot Landsbergio, iš pokalbių su Kremliaus vadovybe aišku, kad ji paprasčiausiai nesupranta, ką reiškia demokratija. Euforiją Lietuvoje šiek tiek atsveria ir faktas kad, pirmajam sekretoriui Brazauskui grįžus iš Maskvos, ten lankėsi lietuvių komunistų - TSKP rėmėjų - atstovai. Vienas iš jų lyderių Juozas Kuolelis, susitikęs su reporteriais mažame kabinete Aukščiausiosios Tarybos rūmuose, pareiškė manąs, kad ilgainiui lietuviai supras, kad mes jiems reikalingi. Atsisveikindamas Kuolelis pasakęs: kitą kartą susitiksime didesniame kabinete.

x

"Amerikos balsas" /sausio 11 - 20.30/

"Lietuvių demonstracija prie Sovietų Sąjungos ambasados Vašingtone"

Šiandien Vašingtone įvyko vietos lietuvių solidarumo su tauta demonstracija. Renginį drauge su būriu amerikiečių ir užsienio žurnalistų stebėjo ir mūsų korespondentė Eglė Jaraitė.

Lietuvos vardą apie šimtas demonstracijos dalyvių pradėjo skanduoti, pamatę iš Sovietų ambasados išeinant tris Vašingtono lietuvių atstovus, kuriuos netikėtai buvo pasikvietęs į vidų Sovietų ambasados konsulas Georgijus Markasovas ir spaudos sekretorius Borisas Malakovas. Tautiniais rūbais ir gintarine sage pasipuošusią Vašingtono visuomenininkę Astą Ba-

j
nionytę, Amerikos lietuvių bendruomenės atstovą Arvydą Barzduką ir Vašingtono apylinkės lietuvių pirmininkę Audronę Pakštienę prie išėjimo pasitiko būrys televizijos reporterių, fotografų. Aš užkalbinau Astą Banionytę.

Banionytė:

- Svarbiausia, kad mums vyriausias patarėjas dėl juridinių klausimų ambasadoj sakė, jog nėra planuojamas ekonominis boikotas prieš Lietuvą. Mes tikimės, kad jie žino, kas yra sprendžiama Maskvoj, ir kad nebus ekonominių sankcijų prieš Lietuvos žmones. Jie pripažįsta, kad mes esame Amerikos piliečiai, rūpinamės apie Lietuvą. Labai malonu buvo, kad norėjo pasikalbėti, kokie interesai galėtų būti bendri tarp Lietuvos ir Sovietų Sąjungos. Mes matėm, kad jie net patys pradeda galvot apie Lietuvą kaipo atskirą šalį.

Apsilankymas Sovietų ambasadoje buvo grynai spontaniškas. Demonstracija, kaip to reikalauja Vašingtono taisyklės, vyko kitoje gatvės pusėje. Ją rengiant buvo nutarta nereikšti jokių reikalavimų, o tik pabrėžtinai ramiai parodyti solidarumą su Vilniuje susirinkusiais šimtais tūkstančių mūsų tautiečių. Kaip tyčia ant stiebo virš demonstrantų plevėsavo balta vėliava su lenkišku užrašu "Solidarumas". Mat priešais Sovietų ambasadą yra tarptautinės elektrikų profsąjungos būstinė, remianti "Solidarumo" darbininkus. Kitas progai tinkantis simbolis - užrašas ant stulpo prie pat Sovietų ambasados, žymintis Sacharovo aikštės pradžią. Matyt didžiojo kovotojo už žmogaus ir tautų teises mirties atminimui paruoštas eglišakių vainikas su raudonu kaspinu.

Tarp reporterių buvo net Meksikos televizijos atstovas. Vašingtono lietuvius jau porą kartų spėjo parodyti amerikiečių televizija. Lietuva, Vilniaus

Katedros aikštė jau nuo vakar matoma televizijos žinių laidose kas valandą.

Vašingtono ir apylinkės lietuviai šiuo metu yra šv. Mato katedroje, kur laikomos mišios už Lietuvą. Demonstracijos dalyviai daugiau kaip valandą išbuvo priešais Sovietų ambasadą. Rankose laikė degančias žvakutes, sugiedojo Lietuvos himną, "Marija, Marija". Lietuvos garbei šiandien skambėjo varpai keliose Vašingtono bažnyčiose, įskaitant didžiausią Vakarų pusrutulio katalikų bažnyčią - Nacionalinę Nekalto Prasidėjimo šventovę.

Demonstracijos dalyviai turėjo iškėlę Amerikos vėliavą ir Lietuvos trispalves, simboliškai perrištas juodais kaspinais. Dalyvavo ir estai bei latviai su savo vėliavomis. Matėsi svečių iš Lietuvos, gaila, nenorėjusių prisistatyti. Į Sovietų ambasados pusę buvo atsuktas kokių dešimties metrų ilgio plakatas su angliškų užrašu baltame fone žaliomis raidėmis: "Lietuva - palikite ją ramybėje". Daugelis demonstrantų buvo pasipuošę Sąjūdžio ženkliukais.

x

"Laisvosios Europos" radijas
/sausio 11 - 19.00/

"Jungtinių Tautų Organizacijos sekretoriatas atsižada ryšių su Pabaltijo atstovais"

Šios dienos įvykių perspektyvoje karčiu disonansu nuskamba Jungtinių Tautų Organizacijos sekretoriato sprendimas nutraukti bet kokius ryšius su pabaltiečių atstovais. Tai sukėlė didelį Amerikos baltų organizacijų pasipiktinimą. Apie tai rašo dienraštis "Niujork taims". Straipsnio santrauką pateikia Adomas Budrys:

Nusileisdamas Maskvos spaudimui, Jungtinių Tautų Organizacijos sekretoriatas sutiko sulaikyti neoficialų bendradarbiavimą su Pabaltijo tautinėmis grupėmis, kurios siekia nepriklausomybės, rašo dienraščio "Niujork taims" reporteris Polis Liuisas. Šis Jungtinių

Tautų Organizacijos sprendimas sutapo su Michailo Gorbačiovo vizitu Lietuvoje, kuri, kaip ir Latvija bei Estija, 1940 metais buvo prievarta prijungta prie Tarybų Sąjungos.

Žinia apie Jungtinių Tautų Organizacijos sekretoriato sprendimą nebebendrauti su neformaliomis pabaltiečių grupėmis iškilo Jungtinių Tautų Organizacijos generalinio sekretoriaus asistento Džeimso Jonos pasikalbėjime su Kanados dienraščiu "Toronto gloub and meil" šios savaitės pradžioje. Šią žinią trečiadienį patvirtino kiti Jungtinių Tautų Organizacijos pareigūnai. Jona, laikomas pagrindine figūra neoficialiuose ryšiuose su pabaltiečių grupėmis, interviu pareiškė, kad tarybiniai atstovai labai supyko, kai pernai gruodžio mėnesį dienraštis "Niujork taims" pranešė apie tokius kontaktus. Pasikalbėjime su Kanados dienraščiu Jona kaltino pabaltiečių vadovus už piktnaudžiavimą kontaktais su Jungtinių Tautų Organizacija, nes tai labai supykdė Maskvą. Mes daugiau su jais, t.y. pabaltiečių grupėmis, nekalbėsime, pareiškė Jona, kuris šiuo metu kažkur keliauja, tad "Niujork taims" negalėjo sužinoti jo vėliausios nuomonės šiuo klausimu.

Amerikoje gyvenantys lietuvių, latvių ir estų bendruomenių vadovai labai nepatenkinti nutarimu ir nevengia komentuoti tokį Jungtinių Tautų Organizacijos sekretoriato elgesį. Jis teigia, kad ši organizacija negina laisvės ir laisvo apsisprendimo idealų, įrašytų Jungtinių Tautų chartoje. Pabaltiečių organizacijos BATUN, kovojančios už laisvą Lietuvos, Latvijos ir Estijos apsisprendimą, atstovas Margeris Pinis pareiškė, kad Jungtinių Tautų Organizacijos pasidavimas Maskvos spaudimui yra sukrečiantis reiškinys, sumenkinantis šios organizacijos veiksmingumą. Amerikos latvių bendruomenės atstovas Ojaras

Kalninis šį sprendimą pavadino įžeidžiančiu ir dar vieno pasidavimo Sovietams pavyzdžiu. Lietuvių informacijos centro Niujorke atstovė Gintė Damušytė pažymėjo, kad skandalinga matyti Maskvos išsigandusius Jungtinių Tautų atstovus.

Pabaltiečių atstovai reporteriui Liuisui pabrėžė, kad pabaltiečių grupės palaikė kontaktus su Jungtinių Tautų Organizacijos tyrimo informacijos rinkimo skyriumi, kuriam vadovavo Jona, generalinio sekretoriaus Kueljaro patarėjas karštuose pasaulio taškuose, kuriuose reikalingas neatidėliotinas jo įsikišimas. Latvis atstovas pabrėžė, kad Jonos sprendimas nutraukti kontaktus yra nelogiškas, nes jo skyrius turėtų rinkti informaciją apie Pabaltijo kraštus, siekiančius taikiai tapti nepriklausomais.

Tarybų Sąjunga laiko, kad šie Jungtinių Tautų Organizacijos ryšiai su Pabaltijo grupėmis ne tik skatina tautinius sąjūdžius, bet ir pažeidžia šios organizacijos nuostatus nesikišti į kitos valstybės vidaus reikalus, rašo "Niujork taims", pabrėždamas, kad Tarybų Sąjunga priešinasi Pabaltijo kraštų nepriklausomybės sąjūdžiui, tačiau pripažįsta, kad šių kraštų aneksavimas buvo nelegalus.

x

Atspausdinta 23 eg.
Išsiųsta asmeniškai
S - P

LIETUVOS RADIJAS IR TELEVIZIJA

TARNYBINIS
2

radijo biuletenis

1990-01-14

847

2.

Žinios

"Laisvosios Europos"
radijas
/sausio 17 - 19.00/

Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo pirmininkas ir Kompartijos pirmasis sekretorius Algirdas Brazauskas šiandien Respublikos CK plenume pareiškė, kad Gorbačiovas yra sunkioje padėtyje ir todėl reikėtų kuo greičiau surengti TSKP suvažiavimą. Brazauskas nurodė, kad Gorbačiovui problemų kelia Užkaukazė, Pabaltijo respublikos ir kitos vietovės. Pasak Brazausko, todėl reikėtų anksčiau negu planuojama surengti Tarybų Sąjungos komunistų suvažiavimą, kuriame Gorbačiovas galėtų imtis esminių pertvarkymų. Brazauskas sakė, kad Gorbačiovas prašęs Kompartiją teikti pasiūlymų dėl paskirų respublikų išstojimo iš Tarybų Sąjungos tvarkos. Pasak jo, lietuvių pasiūlymai padėtų Gorbačiovui ir kitiems veikėjams, pritariantiems esminiam visos partijos pertvarkymui.

Vakar Brazauskas pareiškė, kad Gorbačiovo kelionė į Lietuvą nepadarė įtakos įvykių eigai Respublikoje. Brazauskas pažymėjo, kad Lietuvos parlamentinė veikla ir toliau bus kreipiama nepriklausomybės kryptimi.

Lietuvos kino aktorė Nijolė Oželytė pareiškusi, kad Lietuvos okupacijos pripažinimas suteiktų teisinį pagrindą nepriklausomybei atgauti.

Lietuvos Saugumo komiteto pirmininkas Eduardas Eismuntas teigė, kad Saugumas stebi įvykius Respublikoje, bet nevaržo piliečių laisvių ar teisių. Į CK plenumo dalyvių klausimą, ar jis yra nepriklausomos Lietuvos Kompartijos, ar Maskvai pavaldžios partijos narys Eismuntas neatsakė, tik nurodė, kad posėdyje dalyvauja kaip Lietuvos vyriausybės narys.

Vismuntas sakė, kad Valstybinio saugumo komiteto reikalingumą ar nereikalingumą Lietuvai gali nuspręsti tik TSRS Aukščiausioji Taryba.

x

Vatikano radijas
/sausio 17 - 20.00/

TSRS Aukščiausiosios Tarybos deputatas iš Maskvos Arkadijus Murachovas, kalbėdamas viename suvažiavime Austrijos sostinėje, išreiškė įsitikinimą, kad sovietinė imperija neišvengiamai sužlugs. Sovietinių respublikų labai gilūs skirtingumai sukelia nuolatinį ir didelį įtempimą, kurio centrinė valdžia nebepajėgia pašalinti, kaip liudija įvykiai Azerbaidžane ir Pabaltijo kraštuose, pažymėjo deputatas Murachovas, priklausantis Jelcino vadovaujamai maištininkų frakcijai TSRS Aukščiausiojoje Taryboje. Jis pridūrė, kad dar užsilikę senosios Kompartijos veikėjai, ypač žemesniuose sluoksniuose, ir biurokratai visaip sabotuoja Gorbačiovo vykdomą pertvarką, siekdami išsaugoti senąsias sovietinės Kompartijos ir sistemos struktūras. Deputato Murachovo nuomone, yra taip pat neišvengiamas TSRS Kompartijos skilimas į dvi arba daugiau frakcijų. Jo įsitikinimu, susidarys dvi pagrindinės frakcijos: senų pažiūrų griežtai besilaikančių partiečių ir reformų šalininkų.

x

"Amerikos balsas"
/sausio 18 - 6.15/

Sovietų Sąjungos masinės informacijos priemonės pranešė, kad Azerbaidžane dislokuotiems Sovietų armijos vidaus kariuomenės ir saugumo daliniams duotas leidimas reikalui esant šaudyti, malšinant smurtą tarp

armėnų ir azerbaidžaniečių. Anksčiau kariuomenei buvo uždrausta naudoti jėgą, malšinant tautinius susikirčius.

Antradienį į neramumų apimtus rajonus buvo pasiųsta 11.000 papildomų dalinių. Oficialiais duomenimis, per penkias tautinių neramumų dienas žuvo ne mažiau kaip 58 žmonės. Sužeista mažiausiai 200.

x

/sausio 17 - 18.30/

Armėnų patriarchas Jeruzalėje apkaltino Sovietų azerbaidžaniečius Sąjungos genocido prieš armėnus vykdymu. Jis taip pat kaltino Maskvą, kad nebuvo imtasi griežtesnių veiksmų po ankstesnių riaušių toje srityje.

x

Amerikos valstybės departamentas atidžiai stebi, kaip Sovietų vadovas Gorbačiovas dorojasi su vis didėjančiais neramumais tolimose Sovietų Sąjungos respublikose. Vykstant smarkioms kovoms tarp azerbaidžaniečių ir armėnų, valstybės departamento atstovė neginčijo Maskvos sprendimo panaudoti jėgą. Pasak jos, azerbaidžaniečiams ir armėnamsvieniems kitus žudant, JAV supranta, kad reikia atstatyti pašlijusią tvarką. Ji išreiškė viltį, kad tvarką bus galima atstatyti naudojant kuo mažiau karinės jėgos.

Departamento atstovė priminė, jog JAV valstybės sekretorius Beikeris yra aiškiai pasakęs, kad JAV pripažįsta bet kokios valstybės teisę užtikrinti savo piliečių saugumą. Amerikos valstybės departamentas yra ne kartą pabrėžęs, jog Maskva pažadėjo, kad ji nenaudos karinės jėgos užkirsti kelią demokratinėms jėgoms Rytų Europoje.

Valstybės departamentas taip pat yra pareiškęs, kad Vašingtonas smerktų jėgos panaudojimą Lietuvoje, kur vyksta plataus masto judėjimas už nepriklausomybę.

Atstovė aiškiai išreiškė valstybės departamento nuomonę, kad padėtis Azerbaidžane yra visai kitokia, negu padėtis Lietuvoje. Anot jos, Azerbaidžane nereikalaujama taikingų politinių permainų, dalyvavimo politiniame procese ar išsireiškimų laisvės. Čia atgaivinama sena tautinė neapykanta. Atstovė išreiškė apgailestavimą dėl smurto Azerbaidžane. Pasak jos, azerbaidžaniečiai ir armėnai turėtų nutrsukti smurtą ir taikingai spręsti tarpusavio nesutarimus.

x

/sausio 18 - 6.15/

Čekoslovakija pranešė, kad Sovietų Sąjunga iš principo nutarė išvesti 75.000 savo kariuomenės iš Čekoslovakijos. Pasak Čekoslovakijos užsienio reikalų ministerijos atstovo, abu karštai sutarė, kad bendras Prahoje sušengtų derybų tikslas yra visiškas Sovietų kariuomenės atitraukimas. Karinių pajėgų išvedimo grafikas dar nesudarytas.

x

"Laisvosios Europos"
radijas
/sausio 17 - 19.00/

Budapešto radijas pranešė, kad Vengrijos Ministrų tarybos pirmininkas Nemetas pareiškęs, jog, siekdama visiškos nepriklausomybės nuo TSRS, Vengrija turėtų gerinti santykius su Japonija ir Vakarų šalimis. Budapešte viešintis Japonijos Ministrų tarybos pirmininkas Kaifu nurodęs, kad jo vyriausybė su kitomis Vakarų šalimis svarstė planą suteikti Vengrijai pusės milijardo dolerių paramą. Kaifu pavadino Vengriją istorinių pokyčių Europoje flagmanu.

x

"Amerikos balsas" "LPS Seimo tarybos posėdis"
/sausio 17 - 20.30/

Vakar Vilniuje įvyko eilinis Persitvarkymo Sąjūdžio Seimo tarybos posėdis. Kaip mums pranešė posėdyje dalyvavęs Sąjūdžio rinkimų štabo narys Andrius Kubilius, nemaža dėmesio skirta artėjantiems Aukščiausiosios Tarybos rinkimams, apsvarstyti įvairūs ateities planai ir vienas skubus reikalas. Pranešimą parengė Linas Rimkus.

Vakar vakare buvo nutarta pasiųsti Sąjūdžio delegaciją į Nemenčinę, kur šiandien vyko Vilniaus rajono deputatų sesija. Jos metu turėjo būti renkamas naujas vykdomojo komiteto pirmininkas, tikriausiai TSRS deputatas Anicetas Bradovskis, ir švietimo skyriaus vedėjas, tikriausiai Ivanas Tichonovičius. Pasak Andriaus Kubiliaus, ypač pastaruoju metu Vilnijos krašte pastebima vietos lenkų akcija, bandant pašalinti lietuvius iš vadovaujančių postų. Kiek žinoma, į deputatų sesiją Nemenčinėje nuvyko Kazimieras Uoka ir Vytautas Landsbergis.

Su dideliu susidomėjimu Seimo tarybos posėdyje buvo išklausytas profesoriaus Kazimiero Antanavičiaus pranešimas apie Lietuvos vyriausybės įstatymo projektą. Numatoma Ministrų Taryba, susidedanti iš 20 žmonių: Ministrų Tarybos pirmininko, jo pavaduotojo, valstybės ministro, 15 ministerijos vadovų ir 2 ministrų be portfelių. Projektas įteiktas Seimo tarybai ir bus toliau nagrinėjamas.

Artėjančių Aukščiausiosios Tarybos rinkimų klausimą referavo Angonita Rupšytė. Šį penktadienį, sausio 19, baigiasi kandidatų į deputatus kėlimas. Seimo taryba nutarė rinktis rytoj, sausio 18, aptarti įvairių iškilusių nesiškumų kandidatų atrankos bei derinimo klausimais. Paskutiniu metu suaktyvėjo Komunistų partija. Miestuose ir rajonuose vyksta plenumai, kur keliami kandidatai.

Atsiranda ir kai kurių nesiškumų. Pavyzdžiui, Vilniaus mieste, kur Sąjūdis buvo iškėlęs profesorių Ūsą, Lenino rajono Kompartijos plenumo metu buvo iškeltas Bronius Genzelis.

Pasak Angonitos Rupšytės, šiuo metu ne iš Sąjūdžio pusės kandidatais iškelta 12 rajonų komitetų pirmųjų sekretorių, 4 komjaunimo veikėjai, 14 vykdomųjų komitetų pirmininkų ir daugybė kitų partinių funkcionierių. Sudaryta Seimo tarybos narių grupė, kuri padės rinkimų štabui. Tą grupę sudaro Zigmas Vaišvila, Mečys Laurinkus, Algimantas Čekuolis ir Kazimieras Antanavičius. Sąjūdžio remiami kandidatai bus pristatyti vasario 3 dieną Vilniuje per Sąjūdžio konferenciją "Lietuvos kelias". Plačiau apie šį renginį referavo Algirdas Kaušpėdas. Šiuo metu numatyta, kad pagrindinis konferencijos tikslas - detalus Sąjūdžio rinkiminės programos išaiškinimas. Taip pat painformuota, kad kitą dieną, vasario 4, Vilniuje įvyks Rytų Europos demokratinių jėgų forumas.

Seimo tarybos posėdyje buvo aptartas Zigmo Vaišvilos iškeltas pasiūlymas įvertinti Algirdo Brazausko išrinkimą LTSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo pirmininku. Seimo taryba susilaikė nuo vertinimo. Kaip pranešė Andrius Kubilius, prieita bendra nuomonė, kad Brazausko išrinkimas realiai atspindi esamą padėtį. Sąjūdis anksčiau buvo išreiškęs savo nuostatą, kad, artėjant rinkimams į Aukščiausiąją Tarybą, nereikia rinkti naujo Prezidiumo pirmininko. Taip pat buvo išreikštas susirūpinimas dėl valstybės ir Komunistų partijos atidavimo į vieno asmens rankas.

Aptarta neseniai sudarytos politinės konsultacinės tarybos tolesnė eiga, Sąjūdžio siūlomos atstovaujamų organizacijų atstovų kvotos. Pagal siūlymą, Sąjūdžiui atitektų 5 vietos, Komunistų partijai - 3, kitoms partijoms bei organizacijoms, turėjusioms steigiamuosius suvažiavimus - po 2, įvairioms kitoms grupėms,

sąjungoms, 6 judėjimams - po 1. Pastebima, kad šios tarybos darbas tik pradėjęs ir atstovų sudėtis gali dar labai pasikeisti. Šiuo metu dar nesišku, kada taryba rinksis, kokie jos įgaliojimai.

Iškilo diskusija, ar konsultacinėje taryboje Sąjūdžiui gali atstovauti partiniai asmenys. Nutarta, kad Sąjūdžio atstovai bus renkami neatsižvelgiant į jų partiškumą. Išrinkti 5 atstovai: kunigas Vaclovas Aliulis, Vytautas Landsbergis, Justinas Marcinkevičius, Sąjūdžio Kauno tarybos pirmininkas Česlovas Stankevičius ir Romualdas Ozolas. Andrius Kubilius pastebėjo, kad ir šis sąstatas gali pasikeisti.

Sąjūdžio Seimo taryba taip pat vakar vakare nutarė paskirti 30.000 rublių Rainių koplyčios atstatymo finansavimui.

x

"Amerikos balsas" "LPS rinkiminė platforma"
/sausio 17 - 20.30/

Lietuvos Sąjūdžio Seimas ateinantį šeštadienį Vilniuje susirinks vienuoliktos sesijos, kurioje dar kartą svarstys Sąjūdžio rinkiminę platformą. Jos projektą Seimas iš esmės patvirtino sausio 6 dieną, per 10-ąją Seimo sesiją. Platformą parengė nekomunistai Seimo nariai: Antanavičius, Balakauskas, Butkevičius, Čepaitis, Klumbys, Landsbergis, Sakalas, Sandargas ir Stankevičius. Joje išdėstyti LPS pagrindiniai uždaviniai užsienio ir vidaus politikoje, ekonominiuose, kultūriniuose, socialiniuose bei ekologiniuose baruose. Pateikta ir veiklos programa Lietuvos TSR Aukščiausiajai Tarybai, įvertinant pagrindinius užsibrėžtus uždavinius. Sąjūdžio rinkiminės programos projektą aptaria Saulius Sužiedėlis.

Sąjūdžio rinkiminės programos įvade rašoma, kad

Sąjūdžio kandidatai, kurie gavę Lietuvos visuomenės mandatą 1990 metų vasario 24 dienos rinkimuose į LTSR Aukščiausiąją Tarybą, sieks atkurti nepriklausomą, demokratiškai tvarkomą Lietuvos valstybę. Lietuvos nepriklausomybė yra tautos išlikimo, demokratinės santvarkos ir piliečių apsaugos bei gerovės būtina sąlyga.

Kokie yra esminiai porinkiminės Aukščiausiosios Tarybos politiniai uždaviniai, siekiant šio lietuvių tautai pagrindinio tikslo? Pagal Sąjūdžio rinkiminę platformą, Aukščiausioji Taryba turėtų paskelbti Lietuvos įjungimo į TSRS aktus neteisėtais ir negaliojančiais. Palaipsniui LTSR parlamentas panaikintų Lietuvos ir jos piliečių prievolę Sovietų Sąjungai, paskelbtų Lietuvos valstybės atkūrimo aktą, siektų Lietuvos neutraliteto, vestų derybas dėl Sovietų kariuomenės palaipsnio išvedimo iš Lietuvos teritorijos. Vidaus politikoje žadama įtvirtinti daugpartinę sistemą, atskirti leidžiamąją, vykdomąją ir teismo valdžią, sukurti krašto apsaugos sistemą, puoselėti tautines kultūras. Ekonomikos srityje Sąjūdis ragina sukurti rinkos ekonomiką, savą pinigų ir finansų sistemą, bendrą ekonomikos denacionalizaciją. Vienas svarbiausių kultūros politikos siekių - įtvirtinti valstybinę lietuvių kalbą įstaigose ir viešame gyvenime.

Gana daug dėmesio skirta švietimui ir kultūros propagavimui. Galbūt vienas iš įdomesnių lietuviško švietimo uždavinių - diplomų, mokslinių vardų bei laipsnių suteikimo tvarkos perorientavimas į pasaulinę praktiką. Tai būtų praktiškas žingsnis, Lietuvai siekiant įsijungti į Europos tautų šeimą.

Parodytas ir deramas pažangumas socialinės rūpybos ir ekologijos srityse. Reikalaujama pragyvenimo minimumo garantijos, paramos invalidams, moterų darbo lengvatų, numatytos skubios priemonės ekologiškai kritiškoms Lietuvos zonoms gelbėti. Palyginant su sausio

157

5 dieną "Tiesoje" paskelbta LKP programa, kuri, reikia manyti, yra LKP rinkiminės platformos teorinis pagrindas, Sąjūdžio rinkiminė programa žymiai konkretesnė ir aiškesnė. Be to, joje numatytas ir veiklos planas. Pavyzdžiui, siekiant Lietuvos suvereniteto, Sąjūdžio programa remiasi 1940 metais Sovietų Sąjungos prieš Lietuvą įvykdytos agresijos faktu, falsifikuotų rinkimų akivaizdoje visiškai paneigiant Liaudies seimo teisę skelbti deklaraciją lietuvių tautos vardu, prašant Lietuvą inkorporuoti į Sovietų Sąjungą. Sąjūdžio programoje rašoma: atsižvelgdamas į tebegaliojantį nepriklausomos Lietuvos Respublikos tarptautinį pripažinimą, tautos siekį atkurti nepriklausomą valstybę, visoje Europoje vykstančius sparčius demokratėjimo procesus, realius žingsnius mažinant tarptautinį įtempimą ir nusiginkluojant, LTSR Konstitucijos suteiktą Aukščiausiajai Tarybai kompetenciją, Sąjūdis laiko būtina artimiausiu metu parlamentiniu konstituciniu keliu panaikinti Lietuvos aneksiją ir paskelbti Lietuvos valstybės atkūrimo aktą. Šiame pareiškime išdėstytos Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo proceso svarbiausios sudėtinės dalys: juridinis tarptautinės teisės argumentas, moralinis aspektas, tautos valios išraiška, politinė ir Europos saugumui palanki padėtis, parlamentinio kelio būdas. Be to, Sąjūdis siūlo konkrečius konstitucinius ėjimus, naikinančius LTSR Konstitucijos straipsnius, įpareigojančius Lietuvą TSRS atžvilgiu ir duodančius pagrindą laikyti sovietinę kariuomenę Lietuvoje. Tačiau tos kariuomenės palaipsnis išvedimas jau tarptautinių Lietuvos-TSRS derybų objektas. Visi Lietuvos-TSRS santykiai grindžiami Lietuvos-Sovietų Rusijos 1920 metų liepos 12 dienos sutartimi.

Ekonomikos veiklos planas taip pat siūlo būsimam Lietuvos parlamentui konkrečius žingsnius: įvesti Lietuvos valiutą litą, įteisinti visas nuosavybės formas,

188

sukurti Lietuvos valstybinį banką, komercinių bankų tinklą. Atrodytų, kad Sąjūdžio ekonominis pavyzdys - tai Vakarų liberalų ekonominis modelis. Atsisakoma komandinės administracinės ekonomikos ir propaguojama rinkos santykiais pagrįsta, valstybės reguliuojama ekonomika. Iš tiesų tai XX amžiuje Vakaruose tapęs neišvengiamas ekonominis faktas, kartais vadinamas gerovės valstybe. Klausimas čia yra ne tai, ar valstybei tinka reguliuoti rinką, bet kiek ir kokiu būdu. Iš tikrųjų, visiškai laisva rinka visuomet egzistavo tiktai teorijoje, nes kapitalizmo istorijoje valstybė niekuomet nebuvo abejinga ekonominiam vystymuisi ir palaikė tai vieną, tai kitą pusę. Aišku, komandavimas ir reguliavimas gana skirtingos sąvokos. Sąjūdžio programa nurodo ir būdus sulaikyti gresiančią infliaciją - mažinti cirkuliuojančių pinigų masę, mažinti valstybės išlaidas.

Galima manyti, kad vasario mėnesio rinkimuose iš esmės rungtyniaus Sąjūdžio ir LKP ateities koncepcijos. Kai kur LKP ir Sąjūdžio planai sutampa. Pavyzdžiui, nuosavybės formų įvairumo įtvirtinimas, visų tautinių kultūrų Lietuvoje puoselėjimas. Tačiau kol kas Sąjūdžio stipriausi rinkininės platformos elementai - planingas konkretus kelias, palaipsniui kuriant realią Lietuvos nepriklausomybę. Ar LKP sugebės savo kiek bendrą programą papildyti savais konkrečiais, ateities Lietuvos politiką ir ekonomiką nušviečiančiais kelrodžiais? Jeigu taip,tai LKP, Sąjūdžio ir kitų partijų rinkimų kampanija įgaus įdomaus, autentiškai demokratinio proceso pobūdį.

x

Vatikano radijas — Pranešimas

/sausio 17 - 20.00/

Šiandieninėje bendroje audiencijoje, tarp gausių maldininkų iš įvairių pasaulio kraštų, buvo ir lietuvių grupė, iš Lietuvos atvykusi keliolikos katalikų

delegacija, dalyvaujanti maldos savaitės už krikščionių vienybę rėmuose Areco mieste surengtame tarptautiniame suvažiavime taikos, teisingumo ir aplinkos apsaugos klausimais. Lietuvos katalikų delegacija trečiadienio rytą iš Areco specialiai atvyko į Romą susitikimui su šventuoju tėvu.

Malonu, kad popiežiaus bendrosiose audiencijose dabar jau kiek dažniau dalyvauja asmenų grupės iš Lietuvos, kurioms visada yra rezervuojamos specialios vietos audiencijų salės pirmose eilėse, ir kurias šventasis tėvas visuomet atskirai ir nuoširdžiai pasveikina. Popiežius taip pat ir šiandien atskirai kreipėsi į lietuvius. Štai šventojo tėvo lietuviškai ištarti žodžiai: "Garbė Jėzui Kristui! Brangūs lietuviai, jūsų gilus tikėjimas ir ištikimybė Šventajam sostui mums yra gerai žinomas ir brangus mūsų širdžiai. Šiandien jūs dar ryškiau tai liudijat visam pasauliui. Tegloboja jus savo motiniška meile Dievo motina Marija, kuri nuo amžių šviečia jums iš Aušros vartų Vilniuje. Garbė Jėzui Kristui!".

x

Atsp. 22 egz.
Išsiųsta asmeniškai
D - P.

LIETUVOS RADIJAS IR TELEVIZIJA

TARNYBINIS
2

Radijo biuletenis

1990-01-24

"Amerikos balsas" Žinios
/sausio 24 - 6.15/

Vasario 5-6 dienomis yra numatytas Sovietų Sąjungos Komunistų partijos Centro Komiteto plenumas, kuriame bus svarstomas Lietuvos Kompartijos suvažiavimo ir Lietuvos komunistų sprendimas atsiskirti nuo Maskvos. Pasak Prancūzijos naujienų agentūros, kuri remiasi šaltiniais Maskvoje, Sovietų vadovybė nori atkelti Kompartijos XXVIII suvažiavimą, kurio data vieną sykį jau buvo pakeista. Suvažiavimas buvo numatytas 1991 metais, tačiau dabar jis turi vykti spalio mėnesį.

Centro Komitetas taip pat svarstys Lietuvos Komunistų sprendimą sudaryti atskirą partiją. Sovietų vadovas Michailas Gorbačiovas Lietuvoje lankėsi prieš dvi savaites, tačiau jam nepasisekė įtikinti Respublikos komunistus savo sprendimą atšaukti.

x

Vatikano radijas
/sausio 23 - 20.00/

Vilniuje šiomis dienomis posėdžiavusi Lietuvos socialdemokratų partijos taryba priėmė pareiškimą, kuriame rašoma: totalitarizmas pergyvena gilią krizę visoje Europoje, taip pat ir paskutinėje imperinėje valstybėje Tarybų Sąjungoje. Pabaltijo šalys vis aktyviau žengia į nepriklausomų demokratinių valstybių atkūrimą. Lietuvos TSR Aukščiausioji Taryba panaikino konstitucinį vienpartinį diktatūros įteisinimą. Tai tik pirmas žingsnis formuojant demokratinius daugiapartinės valstybės pamatus. Šioje politinėje situacijoje Lietuvos socialdemokratų partija pareiškia, kad būtina depolitizuoti visus teisėsaugos organus, visų rūšių teismus ir

prokuratūros organus, įmones, įstaigas, organizacijas, panaikinant ten esamas partines struktūras ir jų materialinę bazę, taip pat užtikrinti, kad miestų ir rajonų savivaldybių spauda nebūtų jokios partijos kontroliuojama.

x

Užsienio spaudos agentūros rašo, kad Latvijoje tam tikrą nerimą kelia Sovietų platinami gandai, esą respublikoje veikianti kažkokia teroristinė grupė, užsibrėžusi tikslą nuversti dabartinį režimą Latvijoje, jei krašte susidarytų krizinė padėtis.

Maskviškė "Pravda" paskelbė žinią, kad suimtas vienas Latvijos fotografas, pas kurį buvę surasta ginklų. Kaip pastebi apžvalgininkai, negalima atmesti minties, kad gandai apie teroristines grupes Latvijoje yra skleidžiami provokaciniais sumetimais.

x

Kaip praneša užsienio spaudos agentūros, Ukrainoje ne tik žmonių grandine buvo atžymėtos Ukrainos nepriklausomybės 71-osios metinės. Kijeve surengtame mitinge dalyvavo apie 50.000 žmonių. Tarp kitų kalbėtojų buvo didžiosios RUCHO tarybos pirmininkas, partijos Kijevo komiteto sekretorius ir Ukrainos Helsinkio sąjungos pirmininkas. Buvo pabrėžta, kad ukrainiečiai pirmą kartą viešai pažymi savo nepriklausomos valstybės paskelbimo sukaktį. Mitingo pabaigoje buvo sugiedotas Ukrainos himnas.

x

"Amerikos balsas"
/sausio 24- 6.15/

Vakar Maskvoje demonstravo grupė meschetų, reikalaujančių teisės grįžti į Gruziją.

Pasak Sovietų televizijos, grupės dalyviai nešė plakatus, nurodančius, jog meschetai jau 45

metus neturi savo tėvynės. Antrojo pasaulinio karo metu Stalino įsakymu meschetai buvo ištremti iš Gruzijos į Uzbekiją, bet iš Uzbekijos šiais metais jie buvo evakuoti, kilus tautiniams neramumams. Meschetai taip pat nurodė, kad jų tautiečiai yra išsisklaidę po visą Sovietų Sąjungą ir kad tai gresia jų tautos egzistencijai. Pasak vieno plakato, tautinės grupės žuvimas būtų gėda komunizmui.

x

"Amerikos balsas" "Dėl padėties Užkaukazėje"
/sausio 23 - 18.30/

Pasak Sovietų žinių pranešimų, Azerbaidžano liaudies fronto vadovai perėjo į pogrindį. TASSas praneša, kad azerbaidžaniečių judėjimo gynybos komiteto vadovas Nemetas Panachovas tai paskelbė pirmadienį įvykusiame masiniame mitinge Baku mieste. Mitingas įvyko po masinių laidotuvių dėl susirėmimų su Sovietų kariuomene.

x

"Laisvosios Europos"
radijas
/sausio 23 - 19.00/

Šiandien TSRS liaudies deputatas Jelcinas kalbėjo Tokijyje spaudos konferencijoje, kurioje pažymėjo, kad kariuomenės įvedimas į Azerbaidžaną gali būti Gorbačiovo reformų galo pradžia. Jelcinas, žinomas Gorbačiovo kritikas, pareiškė, kad jei taip bus ir toliau, tai jis turėsiąs atsistatydinti.

x

Vatikano radijas
/sausio 23 - 20.00/

Užsienio spaudos agentūros šiandien pranešė, kad Estijos ir Latvijos liaudies frontai, Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdis pasisiūlė tarpininkauti tarp armėnų ir azerbaidžaniečių, siekiant taikingomis

priemonėmis išspręsti tarp jų vykstantį konfliktą. Pabaltijo liaudies sąjūdžiai pasiūlė armėnų ir azerbaidžaniečių Liaudies frontams tuo tikslu surengti bendrą susitikimą Rygoje, sausio 29 dieną.

x

Padėtis Azerbaidžane tebėra įtempta. Sostinėje Baku vėl įvyko susirėmimai tarp azerbaidžaniečių ir sovietinių karių, o Azerbaidžano Aukščiausioji Taryba pagrasino atsiskirti nuo Sovietų Sąjungos, jei Maskva neatitrauks savo kariuomenės, kuri buvo pasiųsta tvarkai atstatyti.

x

Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio Seimo vienuoliktosios sesijos dalyviai priėmė pareiškimą, kuriame smerkiama Sovietų įvykdyta karinė agresija Azerbaidžane. Pareiškime sakoma: tarybinė vyriausybė sava politika Užkaukazėje sukūrė tokią situaciją, kuria galėtų pateisinti jėgos panaudojimą Armėnijos, Azerbaidžano ir Gruzijos išlaikymui TSRS sudėtyje, slopinti tautų valstybingumo siekius. Šiuo metu ten vėl liejasi kraujas. Šį kartą Baku, naudojant reguliarią armiją ir modernią ginkluotę. Lietuvos Persitvarkymo Seimas griežtai smerkia bet kokią prievartą, ryžtingai protestuoja prieš tokius tarybinės vyriausybės sprendimus ir Tarybinės armijos veiksmus. Esame įsitikinę, kad tarpvalstybinių Azerbaidžano ir Armėnijos klausimų negalima išspręsti jėga, tuo labiau trečiosios šalies jėga. Tarpvalstybiniams konfliktams spręsti turi galioti tarptautinės teisės primatas, tarptautinių organizacijų kontrolė.

Lietuvos Persitvarkymo Seimas, rašoma pareiškime, labai susirūpinęs, kad į šį konfliktą įtraukiami ir okupuotos Lietuvos Respublikos žmonės. Mobilizuojami rezervistai, panaudojami privalomąją karinę tarnybą atliekantys Lietuvos jaunuo-

liai. Seimas reikalauja, kad Lietuvos TSR vyriausybė skubiai imtųsi priemonių Lietuvos jaunuolių atšaukimui iš dalinių, šiuo metu dalyvaujančių karinėje agresijoje prieš Užkaukazės tautas. Visi Seimo nariai karo prievoliniinkai pareiškė, kad konflikto metu nei vienas neis į Tarybinę armiją ir kviečia prisidėti prie jų visus Lietuvos karo prievolininkus.

x

"Laisvosios Europos"
radijas
/sausio 23 - 19.00/

Sausio 19, kai Azerbaidžane liejosi kraujas, Lietuvos laisvės lyga paskelbė trumpą kreipimąsi į azerbaidžaniečių tautą. Jame reiškiama nuomonė, kad nesantaika tarp armėnų ir azerbaidžaniečių dirbtinai kurstoma pagal seną principą - skaldyk ir valdyk.

Prisidengdama neva armėnų interesų gynimu, Maskva pasiuntė į Azerbaidžaną savo armiją, turinčią puikų tautų išsivadavimo judėjimų malšinimo patyrimą. LLL smerkia tarybinio imperializmo veiksmus, reiškia azerbaidžaniečių tautai gilią užuojautą ir linki sėkmės išsilaisvinimo kovoje, - sakoma LLL kreipimesi.

x

Vatikano radijas
/sausio 23 - 20.00/

Latvijos motorų Lyga, kaip praneša užsienio spaudos agentūros, skelbia kreipimąsi ir renka parašus už tai, kad iš Latvijos pašaukti į Tarybinę armiją jaunuoliai dalyvauja Azerbaidžano įvykiuose. Kreipimesi sakoma, kad karinė tarnyba okupacinėje kariuomenėje prieštarauja tarptautinei teisei. Pagal latvių turimas informacijas,

Šiuo metu Azerbaidžane esančios kariuomenės sudėtyje yra apie 400 latvių jaunuolių.

Garsusis šachmatininkas Garis Kasparovas, kurio motina yra armėnė, ir kuris pastoviai gyveno Baku, pareiškė prancūzų televizijai TSA, kad smurto veiksmų Azerbaidžane pagrindinis kaltininkas yra Gorbačiovas ir pridūrė, kad Azerbaidžanas galįs tapti Maskvai antruoju Afganistanu. Kasparovas pažymėjo, kad visi azerbaidžaniečiai yra nusistatę prieš rusus, prieš Gorbačiovą ir prieš viską, drauge pastebėdamas, jog nėra įmanoma sutriuškinti visos tautos.

x

"Amerikos balsas"
/sausio 24 - 6.15/

Sovietų generolas majoras Machejevas paragino Maskvą ir Azerbaidžano Liaudies fronto vadovus pradėti pokalbius, siekiant kompromiso, kuris privestų prie galo kraujo praliejimui Azerbaidžane. Jis kalbėjo vakar Maskvoje, aplankęs pietinę Azerbaidžano respubliką. Generolas savo pastabas taikė Liaudies fronto vadovams, kurie pasitraukė į pogrindį ir kurie, galbūt, planuoja partizaninius puolimus prieš Sovietų karines pajėgas.

x

Azerbaidžano Aukščiausioji Taryba pareiškė, jog, jei iki šios dienos TSRS vadovybė neišves savo kariuomenės, Azerbaidžanas sieks išstoti iš Sovietų Sąjungos.

Armėnijos tautinis sąjūdis pasmerkė Sovietų kariuomenės pasiuntimą į Baku, tačiau tuoj pat apkaltino azerbaidžaniečius dėl čia vykstančio smurto.

x

Jungtinės Valstijos irgi paragino Sovietų Sąjungą užvesti dialogą, siekiant padaryti galą smurtui Azerbaidžane. Pasak Amerikos departamentė, dialoge turi būti atsižvelgiama į visų Armėnijoje gyvenančių tautybių reikalavimus.

Turkijos užsienio reikalų ministras Sovietų kariuomenės atakas pavadino žmogaus teisių pažeidimu.

Izraelis nurodė, jog žydams Azerbaidžane gresia persekiojimas ir bus bandoma juos evakuoti į Izraelį.

Daugiau kaip 160 Irano parlamento narių paragino Maskvą nenaudoti ginklo prieš azerbaidžaniečius, kurie, pasak iraniečių, reiškia savo musulmonišką tapatybę.

x

"Amerikos balsas" /sausio 23 - 20.30/ "R.Ozolas apie įvykius Užkaukazėje"

Vilniuje praėjusį šeštadienį įvyko Sąjūdžio Seimo vienuoliktoji sesija, kurioje priimtas pareiškimas dėl padėties Užkaukazėje. Apie šio pareiškimo aplinkybes Linas Rimkus kalbėjo su Seimo tarybos nariu Romualdu Ozolu.

Sąjūdžio Seimo deputatai patvirtino pareiškimą, pavadintą "Dėl karinės agresijos Užkaukazėje". Jame sakoma, kad Sovietų vyriausybė sukūrė tokią situaciją, kuria galėtų pateisinti jėgos panaudojimą Azerbaidžano, Armėnijos ir Gruzijos išlaikymui Sovietų sudėtyje, slopinti tautų valstybinius siekius. Apsvarstęs prievartą Baku mieste, Seimas išreiškė įsitikinimą, kad tarpvalstybinių Armėnijos ir Azerbaidžano klausimų negalima išspręsti jėga, tuo labiau trečiosios šalies. Tarpvalstybiniams konfliktams spręsti turi galioti tarptautinės teisės primatas - tarptautinių organizacijų kontrolė. Seimo tarybos nario Romualdo Ozolo pa-

9. 8.

sąjungoms, judėjimams - po 1.

klausėme, ar tokia formuluotė grindžiama prielaida, kad Sąjungos respublikos traktuotinos kaip atskiros valstybės?

Ozolas:

- Visiškai teisingai. Sąjūdis ir Liaudies frontai yra už nepriklausomas valstybes. Dabar tarpnacionalinių klausimų sąvoka yra supainiojama ir apveliama taip, kad tai būtų naudinga Maskvai. Mes sąmoningai pavadinome tai agresija, nes tai yra trečiosios šalies įsikišimas, net jeigu vertintume tai ir pagal dabartines realijas.

Azerbaidžano ir Armėnijos frontai šiandien dar juridiškai nepasiskelbę, nors tarptautiniu požiūriu jų nepripažinti negalima, nes jie yra visiškai savarankiški valstybę tveriantys tautiški daliniai, tarptautinės teisės objektai. Anksčiau ar vėliau apie juos turės pasaulis išgirsti.

Romualdui Ozolui pastebėjome, kad Sąjūdis pirmą kartą viešai pasisako už Sovietų Sąjungos suirimą.

Ozolas:

- Jeigu kam reikia šitą tekstą perskaityti taip, valia jam skaityti tik šitaip. Mes esame įsitikinę, kad pertvarka ir tegalima tiems dariniams, kurie Maskvos yra vadinami respublikomis, atsiskiriant nuo Maskvos ir įgijant savarankišką valstybių statusą. Nepriklausomų valstybių statusą. O jau po to sprendžiami visi tolimesni santykiai su Maskva.

x

"Laisvosios Europos" radijas /sausio 23 - 19.00/

"Lietuvos demokratų partijos pareiškimas"

Lietuvos demokratų partijos prezidiumas sausio pradžioje laikraštyje "Vasario 16-oji" paskelbė

pareiškimą dėl LKP neeiliniame suvažiavime siūlytos vieningos srovės koncepcijos. Jame nurodoma, kad LKP XX suvažiavimo sprendimus lėmė ne partijos vadovybės gera valia, o politinių įvykių raida Lietuvoje. Pareiškimų tekstą skaito Eglė Juodvalkė.

Laikotarpis iki suvažiavimo: 1/ Dauguma Lietuvos LKP narių pasisakė už savarankiškos LKP įkūrimą, remdamiesi tuo, kad priklausymas svetimos valstybės partijai nesiderina su Lietuvos laisvės ir nepriklausomybės siekimu. 2/ TSKP skyriaus Lietuvoje vadovai LKP įkūrimą vertino tik kaip pagrindinę ir vienintelę priemonę laimėti kuo daugiau vietų būsimuose rinkimuose į LTSR Aukščiausiąją Tarybą, to neslėpė ir tai atvirai deklaravo. 3/ LKP veiksmų programos projekte atvirai skelbiamas priklausymas federacijai, pasisakoma už sutartis dėl Sovietų Sąjungos atnaujinimo, tokiu būdu atmetant laisvės ir nepriklausomybės siekimą. Tai rodo, kad Lietuvos nepriklausomybė Kompartijos funkcionieriams yra propagandinis dalykas. 4/ Intensyviais kontaktais visas suvažiavimo paruošiamasis darbas, galimi sprendimai buvo derinami su TSKP vadovybe, kuri, atsižvelgdama į tarptautinę ir vidaus padėtį, turėjo taikstytis su tokia įvykių eiga.

Rezultatai ir perspektyvos: 1/ Neeiliniame suvažiavime nebuvo įkurta LKP, o tik reorganizuotas TSKP skyrius. Toks veiksmas neprilygsta partijos įkūrimui ir savo esme yra dalinė reforma. 2/ Marksizmo-leninizmo deklaravimas suvažiavimo priimtuose dokumentuose nesuderinamas su teisinės demokratinės nepriklausomos valstybės idėja. 3/ Dalies Sąjūdžio vadovybės susiliejimas su LKP CK bei jo biuru silpnina opoziciją - būtiną demokratijos elementą. 4/ Lietuvos komunistų dabartinė veikla diktuojama siekimu išgelbėti Komunistų partiją. 5/ LDP Tarybos

Prezidiumas pareiškia, kad demokratų partijos bendradarbiavimas su Kompartija, siekiant Lietuvos nepriklausomybės, taps pilnavertis ir konstruktyvus tik tada, kai bus be išlygų pripažįstamas būtinumas atkurti nepriklausomą Lietuvos valstybę; pasisakyta už besąlyginį okupacinės Sovietų Sąjungos kariuomenės išvedimą, visų okupacijos ir aneksijos Lietuvai padarytų nuostolių atlyginimą; pripažįstama 1920 metų liepos 12 dienos taikos sutartis su Sovietų Rusija, kaip pagrindas tolesniems santykiams su SSR; kai bus pačios Kompartijos pastangomis ir iniciatyva išaiškinti, paskelbti ir patraukti teisminėn atsakomybėn komunistai, Lietuvos žmonių bolševikinio genocido organizatoriai ir vykdytojai, komunistai, priiminėję ir vykdę tautos dvasią, moralę, kultūrą, ekonomiką žlugdančius sprendimus, komunistai, piktnaudžiavę tarnybine padėtimi.

Lietuvos demokratų partijos tarybos prezidiumas kreipiasi į visus geros valios Lietuvos žmones, pareikšdamas, kad neeilinio Lietuvos Kompartijos suvažiavimo priimti sprendimai bus sąžiningi ir nuoširdūs tik tada, kai bus paremti konkrečiais darbais. Juodi, beveik penkis dešimtmečius Lietuvoje avangardu buvusios Kompartijos darbai, kuriuos lydėjo melu, veidmainyste ir demagogija persunkti žodžiai, leidžia teigti, kad būsimuose rinkimuose avansu išreikšti pasitikėjimą Kompartijai būtų lemtinga klaida.

Priimta Lietuvos demokratų partijos tarybos prezidiumo posėdyje 1990 metų sausio 3.

x

Atsp. 21 egz.
Išsiųsta asmeniškai
SB - G